

Д. Лернер: ПСИХОЛОШКИ РАТ

О начину вршења пропаганде за време Другог светског рата имамо врло мало података. У нашој послератној литератури није се о томе скоро ништа писало. Д. Лернер у својој књизи „Sykewar“¹⁾, која је изишла из штампе 1949 године, излаже како су Американци у Другом светском рату на Западном фронту организовали службу „психолошког ратовања“ против Немаца. У овој обимној књизи (463 странице) има много детаља, тако да може корисно да послужи као пример, али не и као правило које би важило за свако време и против сваког непријатеља.

Генерал Мак Клјур, начелник Управе за психолошко ратовање, у свом предговору оштро критикује равнодушност високих војних и политичких руководиоца према психолошком ратовању, иако је оно имало знатног утицаја на скраћивање рата.

Писац дели своју књигу на 11 поглавља. У првом поглављу разматра политичку страну пропаганде и каже да тај проблем треба посматрати са гледишта савременог социјалног учења. Пропаганду треба схватити као инструмент политике, а психолошки рат као форму пропаганде када је политика узела облик рата, јер, према Клаузевицу, рат и није ништа друго него „продужење политике другим средствима“. Писац истиче неминовну потребу да пропагандист добро познаје непријатељску „публику“ којој се обраћа, као и то да се такви специјалисти не могу стварати на брзу руку. У Другом светском рату Уједињене нације су водиле одбранбени рат против немачког фашизма, те је и психолошки рат имао одбранбени карак-

тер. Књига садржи само један део психолошког ратовања, и то од почетка десанта у Северној Француској до капитулације Немачке. Основна политика која је кроз цео рат означавала правац и циљ психолошког рата против Немачке била је „безусловна капитулација“, то јест: ништа не преговарати са фашистима док не положи оружје.

У другом поглављу писац истиче велике тешкоће коалиционих ратова и компликације које произилазе из тога за психолошко ратовање. Он каже да су 14 Вилсонових тачака у Првом светском рату негативног утицале, јер су Немцима дале повода да касније себе сматрају „превареним“, а не побеђеним. То је дало јако пропагандно оружје Хитлеру за припремање Другог светског рата. Овога пута Савезници су хтели чисте рачуне са Немцима и зато су као циљ рата истакли „безусловну капитулацију“.

Али и сопствени народи хоће да знају зашто се боре. Они хоће да знају и шта се крије иза победе, те је зато била потребна „Атлантска повеља“ са своје „четири слободе“.

Многи мисле да је прокламовање ратног циља „безусловне капитулације“ ојачало вољу код Немаца за отпором и тиме продужило рат. Черчил тврди да то није тачно. Гебелс је такав ратни циљ искористио за своју пропаганду и тврдио да се позади безусловне капитулације крије „тотално поробљавање“ немачког народа. На основу статистике америчка штампа доказује да истицање таквог ратног циља није продужило рат, јер је само 11% немачког становништва било одлучно против капитулације.

Са оваквим ратним циљем америчка пропаганда није могла да очекује брзе успехе пошто није смела ништа да обећава иако је преко три милијарде летака ба-

¹⁾ Sykewar — Psychological Warfare against Germany D-Day to VE-Day by Daniel Lerner, G. W. Stewart, New York 16, N. Y.

чено на Западном фронту од дана десанта до капитулације (Американци су у току целог рата над окупираном Европом бацили око шест милијарди летака). Брзо се увидело да је пропаганда илузорна, ако јој не верују људи којима је намењена. Да би се створило поверење код непријатеља у ту пропаганду, увидело се да ствари треба приказивати онаквим какве јесу, тј. не прикривати чињенице. Другим речима, требало је износити само истину. То је била такозвана „бела“ пропаганда која се морала стриктно придржавати истине кад год се претпостављало да би непријатељ могао да контролише тачност једне вести. Репутација Врховне команде није се смела стављати на коцку чак и када су извесне чињенице биле неповољне по Савезнике. Вест о неком поразу Савезника требало је брже доставити непријатељу путем своје пропаганде, но што би он то могао да сазна од сопствене пропаганде.

Поред Одељења за психолошко ратовање при Врховној команди савезничких снага постојале су и друге пропагандне организације које нису ангажовале ауторитет Врховне команде, тако да су слободније могле да врше тзв. „сиву“ пропаганду и да се служе увек правом истином. При томе се никад није спомињао извор из којих вести потичу. Ова врста пропаганде понекад је износила и истину, за разлику од „црне“ пропаганде која се одликовала скоро потпуним отсуством истине. У свакој пропаганди било је главно: не дати се ухватити у лажи. Да би се задобило поверење непријатељске „публике“, „бела“ пропаганда, која је у неку руку била и званична, у многим случајевима морала је чак и да прећути своје сопствене победе, ако су са гледишта непријатеља изгледале као невероватне. Разлика у пропаганди између Савезника и нациста била је у томе, што су Савезници настојали да створе утисак искренности у својим основним политичким намерама, док су нацисти своје праве политичке циљеве — подјармљивање других народа — хтели да камуфлирају лажном пропагандом. Савезници су били убеђени да нацизам претставља опасност за западну културу и за светски мир, те су путем своје пропаганде отворено признавали своју намеру потпуног уништења нацизма. Супротно томе, Немци су хтели да владају Европом, а ствар су претстављали као да жеде да ту Европу спасу од комунизма. Ту аутор цитира речи Абрахама Линколна „да се део народа неко време може вући за нос, али се цео један на-

род не може све време држати за луду“, како су то нацисти покушали за време рата.

Савезници су били чврсто решени да не дозволе да се Немачка армија извуче од одговорности за агресију под изговором да је била само инструмент политике и да је морала да извршава њена наређења, они су одлучили да не сматрају за моралну борбу оне многобројне злочине које су немачки војници починили над становништвом у окупираним крајевима, као и да не дозволе да се немачки милитаризам одржи после рата у било каквој форми.

План психолошког ратовања предвиђао је две фазе: „А“ и „Б“. Фазе су срачунате према приближном трајању појединих операција. Фаза „А“ била је подељена на три раздобља и имала се сматрати као припремна. У тој припремној фази није се смео употребљавати директан начин нападања на морал немачког војника нити му упућивати непосредан позив на предају. Није потребно наглашавати да се пропаганда за све време прилагођавала војним операцијама, остајући увек у границама које је највише државно руководство било означило у самом почетку.

Управа психолошког ратовања при Врховној команди савезничких експедиционих снага (PWD / SHAEF = Psychological Warfare Division / Supreme Headquarters, Allied Expeditionary Force) имала је широку аутономију, тако да је могла не само да даје предлоге заинтересованима, него и да самостално ради у датим границама.

У трећем поглављу аутор се бави организацијом психолошког ратовања. Она зависи од задатка, који је произилазио из општег задатка Ајзенхауерове врховне команде, то јест: уништења немачких оружаних снага. Према томе, Управи психолошког ратовања наметао се задатак: уништење морала непријатеља на фронту и у позадини. Унутрашња подела у Управи заснивала се на овим њеним главним функцијама:

1. — обавештајној служби о моралном стању код непријатеља;
2. — служби везе са војним и грађанским пропагандним центрима;
3. — политичкој и планској служби која је припремала планове рада;
4. — оперативној служби која је извршавала те планове путем пропагандних средстава — радиостаница, покретних предајних станица, летача, новина, итд.

Управа је сматрана војном јединицом иако је била формирана више од цивилних него од војних лица.

У четвртом поглављу писац разматра проблем персонала за вођење психолошког ратовања. На челу Управе стајао је генерал Мак Клјур. Скоро све важније положаје у Управи заузимала су цивилна лица осим за питања обавештајне службе и службе везе. Такво мешовито друштво интелектуалаца створило је бескрајан низ проблеме личне природе и „гробље војничке дисциплине“, како каже аутор. Искусних лица било је мало. Употреба немачких ратних заробљеника у психолошком рату против Немачке одбачена је као неспојива са достојанством државе, а и иначе се знало да је став свих немачких ратних заробљеника био исти: „немачки народ је невин, а криве су само вође“. Такав став није одговарао ставу Савезника. Међутим, немачке избеглице, које су се још раније склониле испред Хитлеровог терора, чиниле су велике услуге. Из анализе многих примера аутор изводи закључак да је за ту службу потребна: лична наклоност, животно искуство, познавање језика, снажљивост, интелигенција, способност уживљавања у начин мишљења непријатељског војника, а, пре свега, одмереност у изражавању, тј. неупотребљавање ниједне речи више ни мање него што треба. Нарочито је потребно имати осећај психолошког момента: када треба говорити, а када ћутати.

Према томе, важније квалификације пропагандиста јесу:

1. — познавање језика, историје, мита, институција, обичаја, социјалне конструкције и политике непријатеља;

2. — детаљно познавање тежњи које обједињују народне масе, а још боље оних које их разједињују. Познавање њихових дневних брига, невоља, навика, манира, итд.;

3. — умешност да се експлоатишу наде, бојазни и жеље непријатеља у циљу пропаганде;

4. — способност пропагандисте да из многобројних елемената изабере оне који ће психолошки најјаче утицати на непријатеља;

5. — поседовање смисла за политику и

6. — способност јасног изражавања, итд.

Американци стоје на гледишту да се све ово може постићи студијом и искуством и да не треба очекивати успех само од урођених талената.

У петом поглављу писац расправља о улози обавештајне службе у психолошком ратовању и налази да је она кичма за пропагандну службу. У погледу веродостојности података добивених од обавештајне службе аутор цитира познату мисао Клаузевица „да је велики део информација добивених у рату контрадикторан, још већи део лажан, а највећи део донекле сумњив“. Иако данашња средства за извиђање и обавештавање умногоме ублажавају овај Клаузевицев суд о вредности података добивених у рату, ипак је и данас највећи део информација остао „донекле сумњив“, као и у Клаузевицево доба.

Према мишљењу аутора, Управу психолошког ратовања интересовали су следећи извори за обавештајну службу: пребеглице, ратни заробљеници, немачки становници, савезнички агенти у Немачкој, страни радници враћени из Немачке, радиостанице (неутралне и немачке), њихова штампа и публикације и, најзад, заплена немачка документа.

Пошто се из анализе немачких података истичало „слепа“ вера немачких народних маса у Хитлера и лојалност према њему, могло се закључити да би непосредно напад на Хитлерову личност путем пропаганде био бескорисан, чак и штетан. Због тога званична „бела“ пропаганда никада није спомињала нити нападала Хитлера, већ је за све кривила „људе око Хитлера“.

У шестом поглављу аутор се бави публиком која треба да буде медијум за пропаганду и истиче све тешкоће пропаганде према тоталитарној Немачкој. На фронту је ситуација била много повољнија него у позадини, јер су се читаве тоне летака и новина могле из топова и авиона бацати на непријатељске положаје. Покретни гласноговорници могли су се инсталирати на пар стотина метара од непријатељских ровова, а и сама „публика“ била је више концентрисана на уском простору него становници по великим градовима.

У анализирању „публике“ по политичкој линији америчка статистика тврди да је међу мушкарцима под војном обавезом било: 10% нациста, 25% умерених нациста, 40% политички незаинтересованих Немаца, 15% пасивних антинациста и 10% активних антинациста.

Оцену ових људи према америчкој статистици износимо у целости због њене интересности.

Г група: фанатици

а) Идеалисти. Већином боље васпитани Немци. Многи од њих метафизички настро-

јени, спремни на свако недело, окупљени око Рудолфа Хеса и Алфреда Розенберга.

б) Неурачунљиви нацисти већином мање интелигенције са много гангстер-типова у својим редовима, одани не толико нацизму колико његовим криминалним поступцима. Везује их нека врста другарства у заједничким злочинима. Авантуристи окупљени око Јулиуса Штрајхера и Роберта Леја.

Ове групе сматране су кичмом националсоцијалистичке партије.

в) Кривени фанатици. Људи средњих година — фантасте, са нарочитим погледом на свет, који у перверзности и бруталности нацизма виде остварење својих идеала. Вођа им је Хајнрих Химлер који се истакао увођењем својих личних фантазија у праксу.

II група: умерени нацисти

а) Псеудо-сумњивци који после хапшења изјављују да никад нису били одушевљени нацисти, који осуђују крвољоство и антисемитизам нациста, али који ипак бране режим као такав. Такав се показао Ханс Франк на процесу ратних злочинаца у Нирнбергу.

б) Тобожњи идеалисти. Донекле разочарани стварношћу нацистичке политике, сматрају Фирера и нацистички покрет као излив божје милости и већ траже нов тип идеализма, који се много не разликује од оног који их је већ разочарао. Такав је био Балдур фон Ширах.

в) Група циника. Оличена у Хјалмар Шахту. То су они који су имали све бенефиције нацистичког режима, а који су постали ренегати чим су осетили пропаст нацизма.

III група: политички незаинтересовани

а) Агрикултурни радници и сељаци, којима је главна брига породица, животне намирнице, домаћинство.

б) Занатлије по паланкама и селима, претставници старог света у Немачкој, незаинтересовани за политику.

в) Нижи чиновници. Главна им је брига запослење и пензија. Они ће верно вршити своју дужност под сваким режимом који им буде осигурао могућност да живе.

г) Професионални војници. Верни Вермахту и његовим традицијама, који га сматрају продужењем старог Рајхсвера. У политици су се држали по страни. Пријатељи реда и сигурности. Економски и породични интереси су им на првом месту, па тек онда политички. Ватрени позиви нациста утицали су на њих можда само

нешто више него савезничка пропаганда, али су слепо веровали у потребу покорвања наређењима власти и дисциплине. Верни сваком режиму који ће бринути о њима. Од те групе људи чула се по целој Немачкој, пред савезничким судским органима, приликом потраге за ратним злочинцима, увек једна иста фраза са којом је сваки нациста започињао своју одбрану: „Ich bin nur ein kleiner Mann“ (Ја сам само један мали човек). Ова реченица, која је постала популарна; била је свима смешна. Али је тек морала бити смешна када је нациста, принц Аугуст Вилхелм — некадашње Царско Височанство — такође започео своју одбрану са истом фразом.

IV група: пасивни антинацисти

а) Разочарани идеалисти. Ова група је била испочетка одушевљена лепим речима и обећањима нациста, али када је видела каквим се насилничким средствима нацисти служе и да воде земљу у рат, а нарочито када су се неуспеси у рату почели низати, та је група постала антинацистичка. Њихова је фраза чувена крилатица: „Wir waren belogen und betrogen“, која је после рата замало постала националном химном.

б) Средовечни људи, који су се безуспешно борили за нормалан живот у Вајмарској Републици, а који су били пришли нацистима, јер су у њима видели једини излаз Немачке из економског хаоса. Али им нацисти нису донели стабилизацију него рат. „Стари мир је пропао“, било је њихово уобичајено вајкање.

в) Омладина. Младићи и девојке, испочетка очарани нацистичком борбом за власт, па затим разочарани. Дисидентска група у Рајнланду, позната под именом „Edelweiss Piraten“, кренула је у својој активности више романтичним него политичким правцем.

г) Опортунисти. Примили су нацизам из личних интереса и своје каријере. Када су се нашли у опасности да изгубе своје положаје, прикључили су се пучистима од 20 јула 1944 године.

V група: Активни антинацисти

а) Конзервативци-националисти. Горњи staleж и виши слој буржоазије, који је нацизам сматрао ситнобуржоаским покретом. Ова група била је наклоњена аристократским традицијама енглеског народа, који је са више успеха одиграо своју улогу „Herrenvolk“-а, ма да су подругљиво и са презиrom гледали на извесне његове демократске тежње.

б) Центрумаша. То су људи ранијег Католичког центрума, који су задржали извесну конзервативну пристojност у политичком животу. Бриминг је и даље остао њихов политички херој.

в) Демократи. То су остаци разбијеног радничког покрета са ограниченим бројем интелектуалаца, који су остали лојални умереним либералним и социјалним схватањима.

г) Комунисти. Ови људи су под сталном опасношћу од нацистичке полиције били приморани да раде само по малим групама од 3—4 човека, са веома slabим везама са Москвом. Њихов главни проблем је био: преживети кризу.

д) Римокатолици. Поред католичких центрумаша ова група је постала активна због неслагања са гледањем нациста на брак, породицу, васпитање и римокатоличку веру.

ђ) Евангелисти, адвентисти, баптисти итд., који су имали сличне погледе као и римокатолици. Међу њима је било доста загрижених националиста и фанатика.

е) Индивидуалисти. Сматрали су да само здрав и културан породични живот може да створи интелигентне и далековиде људе са правилним погледом на савремени живот. Поред интелектуалаца и уметника у тој групи је било много фармера и трговца са широким искуством и богатим познавањем иностранства.

Немачке жене су се односиле према националсоцијализму, углавном, као и њихови мужеви.

У седмом поглављу аутор третира питање избора и разраде појединих тема и њиховог достављања преко фронта. Све те теме имале су један исти циљ: да убеди немачког војника у бескорисност пружања даљег отпора, с обзиром на бројну и материјалну надмоћност Савезника, и да треба искористити сваку прилику за предају, јер га чека добра храна и добар поступак у заробљеничким логорима.

У осмом поглављу износи се техника психолошког ратовања. У инструкцијама које су дате за све врсте пропаганде, наглашавано је да треба избегавати хвалисање, ругање, идеолошко расправљање, отворене позиве на побуну, итд. Требало је избегавати и све фразе које би код немачког војника стварале утисак да се ради само о пропаганди. Одустало се и од „револуционарне“ пропаганде, из простог разлога што је у Немачкој било врло мало „револуционара“. Такође је била одбачена

и „сепаратистичка“ пропаганда, јер је кезија у немачком народу била исувише јака, а сепаратистичке тежње такође безначајне. Дискретност и умереност у пропаганди имала је далеко већег ефекта, него служење фанфарам и лажима. Од највећег је значаја да се погоди прави момент када треба једну ствар доставити непријатељу, зато пропагандисти треба да буду добри психолози. Техника ћутања такође је одиграла своју разорну улогу, нарочито код немачких трупа у окружењу, по познатом принципу: неизвесност горе утиче на морал човека него познавање стварности, па ма колико она била црна.

Да би убедили Немце да савезнички војници неће пуцати на оне који желе да се предаду и да би отклонили њихову бојазан од тога, Американци су фонетички давали најважније речи које су биле потребне за споразумевање.

У деветом поглављу аутор третира материјална средства која су стајала на расположењу за психолошки рат. Радио заузима врло важно место. Радиоемисије се врше из студија сталних и мобилних радиостаница. Мобилне станице су имале свој студио у специјално подешеним камјонима, са напред истуреним гласноговорницима. Велике успехе постигли су и гласноговорници монтирани на тенкове, који су се обично придавали челним ешелонима тенковских јединица.

У психолошком рату штампа се употребљавала у виду летака и новина. Пребацивана је топовима са специјалном муницијом напуњеном лещима или авионима са специјалним уређајем за бацање такозване „Монроеве бомбе за летке“ са барометарским упаљачем за распрскавање над циљем да би се избегло раније велико растурање летака.

Новине су имале за циљ да непријатељска она вести које нацистичка цензура није дозвољавала да се објаве. Главни услов успеха био је да се вести доставе пре но што стигне Гебелсова пропаганда.

У десетом поглављу писац наглашава потребу да у психолошком рату речи и дела координирају, јер у празне речи без дела нико не верује, а дела без речи опет стварају врло често неспоразуме. Писац овде наводи низ операција које су имале један исти циљ: минирати морал немачког народа. Ширењу лажних гласина аутор приписује велики успех и наводи примере.

У једанаестом поглављу писац наводи изјаве Ајзенхауера и Макаурта о резултатима психолошког ратовања и наглашава њихово убеђење да је смишљена и упорна пропаганда на фронту много допринела

сламању борбености непријатеља.

На крају, писац сматра да ову службу треба милитаризовати, јер ће се тада постићи много већи ефекат.

Б. Ј.

ОСОБЕНОСТИ ФРАНЦУСКЕ ОДБРАНЕ

У издању Главног генералштаба Француске армије изашло је „Привремено правило за борбу пешадије у садејству са другим родовима војске“.¹⁾

Правило је састављено на основу проучавања ратних услова од 1939—1945 године и послератног наоружања и борбене обуке јединица. У правилу су обрађена начела за вођење борбе мешовитих формација чији састав може бити различит, зависно од задатка и борбене ситуације. Основна карактеристика овог новог правила је у томе што оно не третира начела и начине извођења борбених дејстава од стране пешадије уз одговарајућу подршку осталих родова, као што је то случај код других армија, рачунајући ту и нашу Армију. По француском гледишту, борбени рад пешадије и других родова војске, који раде за њен рачун, толико је међусобно проткан, да се не може говорити посебно о борби пешадије или неког другог рода војске, већ о заједничкој борби свих њих. Стога се у правилу разматра употреба и дејство мешовитих састава — тактичких група и подгрупа, састављених од пешадије, артиљерије, инжињерије, а у већини случајева и од оклопних јединица. У поређењу са нашим борбеним саставима, тактичка група одговара стрељачком пуку, а подгрупа, стрељачком батаљону са одговарајућим ојачањима других родова војске.

Слично као и код нас, одбрана може имати за циљ заустављање непријатељског напредовања на једној одређеној линији — положају или постепено успоравање по дубини. Према томе, и код њих постоје два вида одбране:

— одбрана која искључује сваку помисао на повлачење и која се, по потреби, води до жртвовања браниоца — „одбрана положаја“, која одговара појму наше позиционе одбране; и

— ограничени отпор на узастопним линијама уз избегавање тешњег додира са непријатељем — „акција успоравања“, која одговара појму наше маневарске одбране.

Па ипак, и код једног и код другог вида одбране постоји низ специфичности у односу на наша, односно руска правила, како у организацији, тако и у нашем извођењу одбране, те ћемо у даљем излагању изнети оне најкарактеристичније.

Положај пешадиске јединице, односно тактичке групе, обележен је по дубини двама линијама: „предњом границом“ и „линијом заустављања“. Појам „предње границе“ одговара нашем „предњем крају“ и ову границу одређују пешадиски команданти, односно команданти тактичких група и подгрупа. „Линија заустављања“ претставља кичму положаја испред које треба по сваку цену сломити непријатељски напад. Због тога ову линију одређује командант више јединице — дивизије. Највећи део пешадије, одређене за одбрану положаја, распоређује се између ове две линије, док се већи део дивизијске артиљерије и дивизијске резерве распоређују позади „линије заустављања“.

Као нормалан фронт за једну јединицу рачуна се онај на коме је дотична јединица у стању да оствари непрекидни ватрени систем; преко ове границе сматра се одбрана на широком фронту. Према томе, батаљон, начелно, поседа и брани део положаја, и то: на нормалном фронту ширине и дубине око 1.200 м (код нас до 2.000 м), а на широком фронту до 2 км.

Поред организације солидне противтенковске одбране, посебна пажња поклања се организацији „противдесантне одбране“. Једна од најефикаснијих мера противдесантне одбране јесте одређивање брзопокретних резерви и дежурних јединица за брзо блокирање и уништење искрцаних десаната у тактичкој дубини. При овоме је потребно нагласити да су услови за организацију и спровођење противдесантне одбране повољни с обзиром на знатну моторизацију и механизацију Француске

¹⁾ État-Major Générale, 3e Bureau: »Notice provisoire sur le Combat de l'Infanterie en coopération avec les autres armes«, 1950, Charles-Lavauzelle, Paris.

армије, као и на развој комуникациске мреже.

Извођење одбране, како испред предњег краја, тако и у дубини положаја, одликује се великом активношћу. У вођењу борбе испред предњег краја, поред авијације и артиљерије, учествују и „претстраже“, које могу имати задатак само обавештавања о приближавању непријатеља или и вођење борбе за добитак у времену.

Поред претстража које дејствују испред предњег краја, француско правило предвиђа још и „препаде“ као дејства испред положаја чисто офанзивног карактера. Ове препаде врше посебно одређене јединице или њихови делови и они претстављају офанзивна дејства локалног карактера са циљем узнемиравања непријатеља, прикупљања података о њему и рушења у непријатељским линијама, што све даје одбрани још активнији карактер.

Борба за сам положај развија се у свом пуном обиму у унутрашњости појединих „центара отпора“ (батаљонски рејони одбране). Извођење одбране у оквиру „центра отпора“ има изразито офанзиван карактер. Командант центра отпора (нормално командант батаљона), поред ватрених средстава, располаже и довољном ударном снагом — резервом пешадиском, а често и механизованом, која му омогућава да брзим и енергичним противнападима одбаци непријатељске делове како оне који продру у положај, тако и оне који се инфилтрирају у међупросторе.

Противнапади, као и код нас, претстављају нормалан начин употребе резерви и то одбрани даје одлучан и офанзиван карактер. Међутим, у случају када због непријатељске надмоћности нема изгледа да би се противнападом могао постићи жељени успех, резерва се употребљава за затварање продора у одбранбеном систему, да би се колико толико зауставило или ограничило напредовање непријатеља. При извођењу противнапада на извесној већој дубини, поред делова који изводе противнапад и који без задржавања иду право постављеном циљу, одређују се посебни делови за чишћење терена позади делова који изводе противнапад. Ово је корисна мера, која противнападу даје већу брзину и силу удара.

Борба у окружењу сматра се као најтежа форма одбранбене борбе. Интересантно је да француско правило садржи начела за вођење борбе у окружењу и мањих јединица — вода, чете и батаљона. Ако је

окужена извесна ослона тачка (са посадом јачине једног вода до једне чете), јединица прелази на кружну одбрану и продужава отпор ватром, неприкупљајући свој распоред, да не би непријатељу омогућила још тешке стезање обруча. Ако окружење обухвата један центар отпора (батаљон), онда се ватрени отпор комбинује са активним дејствима резерви у циљу спречавања непријатеља да изолује и појединачно савлада поједине делове окружене јединице. За пробој из окружења француско правило предвиђа дејство споља уз садејство окружене јединице.

Код одбране на широком фронту важно је истаћи да свака јединица, односно тактичка група или подгрупа, добија своју „зону стационирања“, коју организује за одбрану и „зону интервенисања“ за случај непријатељског продора, односно инфилтрирања.

С обзиром на повећану могућност продора и инфилтрирања непријатељских делова дуж целог развученог одбранбеног фронта, тежиште одбране почива на елементу маневра (резерви), са циљем да се непријатељ заустави на најважнијим правцима.

Код одбране на широком фронту најозбиљнију опасност за браниоца претстављају непријатељски механизовани делови који наглим и дубоким продором у положај могу дезорганизовати браниоцеве снаге и заузети важне тачке у дубини положаја, као и ваздушнодесантне јединице које се могу искрцати на било којој тачки положаја или у његовој позадини.

Као што се види, француска „одбрана положаја“ организује се искључиво по групном систему, са дубоким ешелонирањем живе силе и ватрених средстава и јаким и покретним резервама.

Резерве се образују почев од најнижих јединица. Свака ослона тачка, без обзира на јачину њене посаде (од вода до чете), има у одбрани своју резерву. Укључивање механизованих делова у резерве даје јој већу покретљивост, ударну и продорну моћ, а с тим и већу динамичност и живавост саме одбране.

Маневарску одбрану Французи изводе по општепознатим принципима. Овај задатак обично поверавају моторизованој пешадији и механизованим јединицама способним за брзо пребацивање са линије на линију. Оваква тактичка поставка омогућена је органским саставом француске пешадиске дивизије која располаже већим

бројем моторних возила, те је, уствари, полумоторизована, а додатком извесног броја аутомобила, може бити и потпуно моторизована.

Поседање положаја у маневарској одбрани разликује се од посудања предвиђеног наших правилима. Док је нашим правилима предвиђено, на пример, да пук посуда једновремено две одбранбене линије, докле француско правило предвиђа развијање свих делова једне јединице, која брани извештан правац, на једном положају. Овакав начин развијања има ту добру страну што омогућава једновремену употребу целокупног наоружања и максималан капацитет ватреног дејства коме Французи при избору положаја дају предност над препрекама испред положаја. Једновремено посудање двеју одбранбених линија од стране пука, као што је то предвиђено нашим досадашњим правилима, обезбеђује мањи капацитет ватреног дејства, али је погоднији за повлачење са линије на линију, пошто је прихват већ унапред обезбеђен распоредом једног дела јединице на следећој одбранбеној линији. Код Француза, међутим, моторизација пешадије, ко-

јој се првенствено додељују задаци маневарске одбране, и њено ојачавање механизованим деловима, омогућавају јој да се и из оваквог линиског распореда одвоји од непријатеља и повуче на следећи положај.

Као што видимо, овај француски „Привремени упут за борбу пешадије у садејству са другим родовима“ од 1950 године, ипак, претставља један корак напред у тактици борбе здружених родова. Идеја здруживања и формирања тактичких одреда, о којима се често расправља у странијој војној литератури, у овом Упуту добила је званично гледиште. Тактичка група одговара — стрелачком пуку, а подгрупа — батаљону, са припадајућим ојачањима у артиљерији, инжињерији, а често и оклопним јединицама.

У погледу организовања и извођења одбране, ма да у основи нема неких нарочитих новина, ипак се у Правилу види утицај повећаног наоружања и моторизације, што се одражава на маневарску способност и ватрену моћ јединице.

Ш. Х.

Мајор Р. Хофман: ОДБРАНА НА ШИРОКОМ ФРОНТУ

Под горњим насловом амерички мајор Хофман¹⁾ износи своја гледишта по питању активне одбране на широком фронту.

Разрађујући ову тему, писац каже да му није циљ „да открије нова начела, већ да има намеру да допуни правилске одредбе из нове Ратне службе“, које се односе на одбрану на широком фронту. У свом разматрању он полази од констатације да ће будући рат за САД имати следеће фазе: I фаза — стратемска дефанзива западних савезника на свима ратиштима за предузимањем само ограничених офанзивних акција; II фаза — стабилизација на свим фронтovima док се не заврши мобилизација људства, индустрије и др. и III фаза — предузимање офанзиве у циљу успешног решења рата.

У првој фази рата — за време стратемске дефанзиве — писац сматра да ће америчке трупе вршити претежно отступне маневре и водити маневарску одбрану на

широком фронту. До овога ће доћи услед почетног недостатка снага. Стога је, напомиње писац, потребно поклонити пуну пажњу организацији и извођењу одбране на широком фронту. Он претходно упоређује нормалну одбрану са одбраном на широком фронту. Пешадиска дивизија, начелно, у позиционој одбрани — са два пука у првој линији и једним пуком у резерви — посуда положај који по фронту износи 10.000 јарди (9.140 м). При одбрани на широком фронту дивизија ће обично бранити око 25.000 јарди (23 км) фронта на маневарском земљишту. Интересантно је да писац даје границу и при одбрани на широком фронту из чега се види његово гледиште да и при овој одбрани треба да постоје извесне норме.

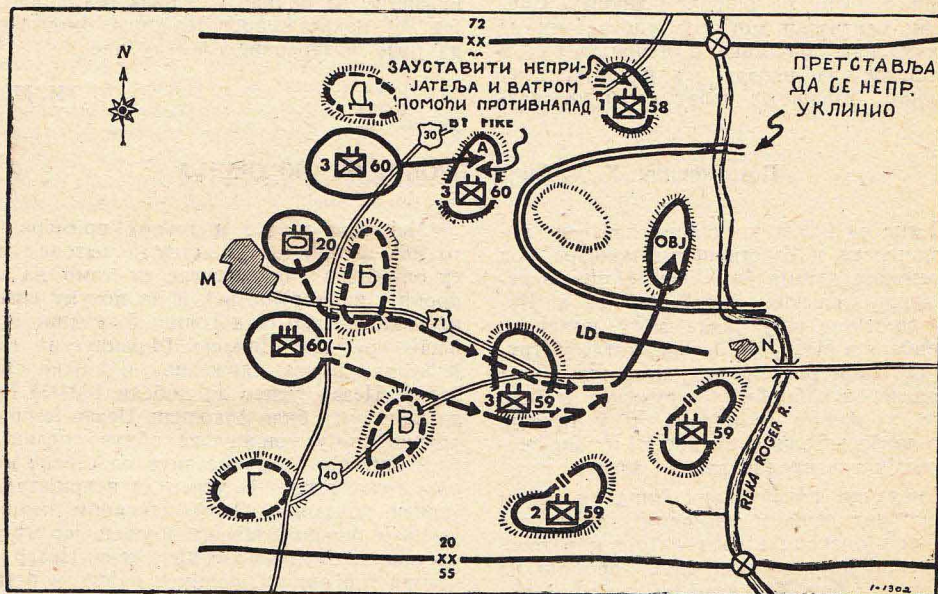
Писац закључује да се начела позиционе одбране на нормалном фронту могу применити и при широким фронтovima, но са извесним модификацијама. Начелно, за одбрану се бирају они земљишни отседи који имају погодне осматрачнице и који затварају важне комуникације. Одбрана се заснива на батаљонским рејонима за које ау-

¹⁾ Mobile defense. By major Robert Hofman. Military Review, may 1951.

батаљона од укупно 10 (рачунајући и тенковски).

Слично нашим гледиштима, резерва при одбрани на широком фронту може бити у једној или у више група. У конкретном примеру дивизиска резерва је распоређена

Писац наводи да ће често бити потребно да се у резерву одреде и два штаба пука и напомиње да ће се пукови ретко распоређивати у линији, тј. напредо, јер би у том случају резерва била слаба. Овде се писац разликује од совјетског гледишта по коме се и у одбрани на широком

Скица 2 — План противнапада на левом крилу

у више група, и то: позади десног отсека — као важнијег — постављена је јача група: један пешадиски пук без једног батаљона, а позади левог, тенковски батаљон и трећи батаљон 60 пешадиског пука. Поред тога, у резерви дивизије је и трећи батаљон 59 пука који је истакнут напред.

Јединице резерве припремају за борбу поједине рејоне који се поседују у случају непријатељског напада. На скици 1 ови су рејони означени са А, Б, В, Г, Д. У случају напада на један отсек, на пример, леви (скица 2), лева група дивизиске резерве (трећи батаљон 60 пешадиског пука) поседује рејон означен са „А“ у циљу да са фронта задржи непријатељско надзирање. Главна група резерве, са ослонцем на рејон трећег батаљона 59 пука, врши противнапад у бок непријатеља који је продро у положај. Ако непријатељ изврши пробој на десном отсеку, поступак је обратан.

фронту пукови често распоређују напредо — у линији — при чему је резерва у дивизији јачине до два батаљона.

Као посебно питање писац разматра употребу резерве за извршење противнапада. Пре него што се пређе у противнапад, непријатеља треба зауставити или бар успорити његово надзирање. Резерва се употребљава офанзивно и енергично по унапред припремљеном плану који предвиђа више варијанти него што је то случај при одбрани на нормалном фронту. План употребе пуковских резерви мора бити усклађен са планом употребе опште резерве. У случају да командант дивизије процени да нема услова за извршење противнапада, онда он са резервом поседује изабране рејоне и извештава команду корпуса која организује противнапад својом резервом.

При одбрани на широком фронту велику важност добијају и ноћни противнапади.

Распореду артиљерије писац поклања пуну пажњу и предлаже да се положаји бирају што више напред како би се што боље искористио домет.

Говорећи о употреби партизанских јединица, сопствених и непријатељских, аутор напомиње да се оне могу употребити и при одбрани на широком фронту. Сопствени партизани могу се употребити за прикупљање података о непријатељу и земљишту, за нападе на непријатељску позадину, извршење саботаже и указива-

ње помоћи при организацији положаја и сл.

На крају, писац поново истиче захтев да, уколико је ширина фронта већа, уколико треба да буде већа и дубина његове одбране. Јасно је да Американци могу, с обзиром на њихову технику и механизацију, да подржавају овакво гледиште, јер им покретљивост јединица омогућава да брзо интервенишу из дубине.

И. М.

Потпуковник Шван Мунд

Потпуковник Х. Д. Линд: ПРОБОЈ ИЗ ОКРУЖЕЊА

Једна од првих последица повећане покретљивости и еластичности маневра код савремених армија јесте чешће опкољавање непријатељских снага. Док се у Првом светском рату једва могу поменути Таненберг и Мазурска Језера, дотле у Другом светском рату имамо читав низ већих опкољавања и борби у окружењу, а било их је, у мањим размерама, и у Кореји. Зато данас операције за пробој из окружења имају изванредно велики значај.

Амерички потпуковник Линд у свом чланку под горњим насловом¹⁾ анализира овај вид операција кроз историју ратова, па долази до закључка да су пробоји из окружења, баш благодаречи увећаној покретљивости армија, готово увек могући и да их треба обавезно предвиђати и на вежбама трупе у њима обучавати.

Опколити непријатеља и пресећи му отступницу некада је значило скоро исто што и његово сигурно уништење. У операцији Јене и Ауерштега (1806) Наполеон је писао своме маршалу Лану: „Сви извештаји потврђују да је непријатељ потпуно изгубио главу. Он држи ратна саветовања дању и ноћу. Моје снаге се су спојиле на његовим отступним комуникацијама за Дрезден и Берлин. Сада се ради само још о његовом тоталном уништењу и то треба урадити пре но што он уједини своје снаге“.

Догађаји су показали да је непријатељ заиста био изгубио главу и доживео је потпун пораз у биткама код Јене и Ауерштата.

Међутим, имамо и таквих примера, и то још из најстарије историје ратова, где су опкољене снаге успеле не само да се пробију из обруча, већ и да потуку снаге пртивника. Тако се догодило 52 године пре наше ере код Дижона (Франуска) где је велики римски државник и војсковођа, Јулије Цезар, успео да победи 100.000 Гала који су га били опколили. Цезар је прво упутио своју коњицу из обруча правцем који није био јако поседнут од стране непријатеља и тако је успео да непријатељу угрози позадину. Овим маневром непријатељ је био изненађен и збуњен, јер му је отступница била убрзо пресечена. Цезар је искористио ову ситуацију и дејством осталих снага из окружења победио је далеко надмоћнијег непријатеља.

Сличан пример имамо код Фридриха Великог који је био опкољен 1760 године код Лигница у Саксонији. Аустриске снаге, подељене у три групе, износиле су укупно 100.000 војника, и припремале су концентричан напад са три стране који је имао да отпочне 15 августа у јутро. Видећи шта непријатељ припрема, Фридрих Велики успева да га обмане остављајући логорске ватре да горе целу ноћ 14/15 августа, а своје трупе повлачи са положаја и у зору предузима изненадан напад на Лауданову групу на реци Кацбаху, и разбија је са својих 15.000 иако је она имала 30.000 војника. Код Наполеона, 1800 године, имамо интересантан пример привезивања непријатељских снага у корист успешног дејства на главном правцу. Масена је имао задатак да брани Ђенову од Аустријанаца. Једним препадом Аустријанци су успели да раздвоје Масенине снаге и да их присиле на повлачење у град. Ма да је био опседнут јаким непријатељским снагама, Масена је извршио неколико испада из

¹⁾ Lieutenant-Colonel Henry D. Lind: Break-Out From Encirclement, Military Review, June 1951.

окожуеног града у циљу привезивања надмоћнијих непријатељских снага, што је омогућило Наполеону да победи код Маренга.

Негативан пример имамо у Француско-пруском рату 1870 године, кад се француски маршал Базен био повукао са целокупном својом армијом у утврђени Мец. Пруси су опсели град и убрзо се организовали за одбијање сваког покушаја продора. Своје главне снаге поделили су у четири групе и држали их према важнијим правцима у резерви. Сви доцнији покушаји које је маршал Базен предузимао да би се спојио са снагама маршала Мак Маона, које су дејствовале споља, остали су без успеха. После шездесет и девет дана, издржаних у опседнутој тврђави, маршал Базен се предао са 173.000 војника.

Главни узрок за неуспех маршала Базена била је његова неактивност која се нарочито испољила у почетку опсаде. Уместо да одмах испланира и изврши енергичан пробој из окружења, он је својим пасивним држањем створио Прусима потребно време да се организују за одбрану. Поред тога, сви доцнији покушаји пробоја нису имали карактер одлучности и, разуме се, завршени су поразно.

Из Другог светског рата писац наводи неколико интересантних примера пробоја из окружења у савременим условима, какви ће се, по његовом мишљењу, најчешће догађати и у будућности.

Прва немачка оклопна армија била је опкољена у пролеће 1944 године у рејону Каменец—Подолск (Украјина). Пробојем совјетских снага на десном крилу, армија је била отсечена од Осне, а на левом крилу од Друге немачке армије. Совјетске снаге су спојиле обруч на комуникацији код Хотина на Дњестру.

Командант Прве оклопне армије, предвиђајући да ће бити опкољен, а добивши наређење да се не сме повлачити, предузео је мере за уређење мостобрана у рејону Хотина који ће му послужити као ослонац како за заустављање Совјета на том правцу, тако и за извршење пробоја. Све снаге своје армије, која је бројала осам дивизија, повукао је у мостобран, остављајући само јаче заштитне делове у циљу обмањивања и успоравања надирања непријатеља. Хране и муниције армија је имала за петнаест дана. Једино је била велика оскудица у бензину. Зато су сва моторна возила, сем тенкова, самоходне артиљерије и нешто извиђачких аутомоби-

ла, одмах уништена да не би пала у руке непријатељу. Поред тога, предузете су мере за снабдевање ваздушним путем. Скраћивањем фронта армије смањена је потрошња муниције. Све до дана пробоја вршено је обмањивање непријатеља као да се снаге повлаче на југ. 24 марта Совјети су били чврсто спојили обруч и упутили захтев немачкој армији да се преда, иначе ће почети са стрељањем свих оних војника који буду заробљени.

Одлука о правцу пробоја донета је благовремено. Изабран је правац за напад, иако је требало савладати неколико речних токова и јаке совјетске снаге, јер је он ипак био најкраћи до главних немачких снага. С обзиром да су Совјети јако притискали са севера и југа, Армија је за извршење пробоја формирала две пробојне групе, северну и јужну, а свака група имала је по два јака тактичка одреда. Сваки тактички одред за извршење пробоја био је подељен на претходницу, главнину и заштитницу.

Снаге за задржавање непријатеља са истока, севера и југа, имале су да воде маневарску одбрану, и да се тако постепено повлаче из казана за главним снагама.

Пробој је отпочео 27 марта, дакле трећи дан после окружења. Северна пробојна група успела је да сломи отпор непријатеља и да заузме три неоштећена моста. Јужна пробојна група водила је огорчене борбе са јаким совјетским снагама које су убрзо заузеле Подолск, али, како нису искористиле повољан правац за даље гоњење, немачке снаге су их ту опколиле. За то време Немци су успели и на овом правцу да организују мостобране на реци Збруци и да наставе успешно повлачење ка својим главним снагама.

Совјети, по свему судећи, дуго нису имали јасну ситуацију о маневру Прве немачке оклопне армије. Они су наставили са притиском са севера и истока, али су наилазили на празне положаје, које су немачке заштитнице постепено напуштале. Међутим, 31 марта Совјети су својом Четвртој тенковском армијом ударили са југа, између Серета и Збруце, али су Немци њен напад зауставили огорченим противнападима и јаком противтенковском ватром. Да су Совјети у овом моменту предузели гоњење са обухватом северног крила, настала би најстрашнија ситуација за Прву немачку армију. Међутим, ово је изостало, те је извлачење немачких снага несметано на-

стављено дању и ноћу све до 6 априла када је потпуно завршено.

Писац даље наводи успешан пробој 11 и 42 немачког корпуса из совјетског окружења код Черкасија у фебруару 1944 године. И овде имамо изванредну активност немачких опкољених снага. Оба корпуса била су под командом генерала Штемермана, који је погинуо у пробоју. Да би се постигло изненађење, пробој је отпочет ноћу 16/17 фебруара, на бајонет, без артиљериске припреме, по страховитој међави и великом снегу, а при температури од 20⁰ испод нуле. Сваки борац добио је азимут кретања на запад. Отпор трупа био је огорчен, јер су немачки војници били спремни и на највеће жртве само да не падну у совјетско ропство.

Пробој је извршен у свему по предвиђеном плану, сем што авијација није уопште могла да учествује због велике међаве. Изненађење Совјета било је велико. Већ 17 фебруара три немачке дивизијске колоне биле су достигле линију совјетских одбранених положаја. Колоне су биле без икаквог тешког наоружања — ни тенкова, ни артиљерије, нити икаквих других возила. Упркос јаке совјетске артиљериске, минобацачке и тенковске ватре, немачке колоне пробиле су совјетске положаје јужно од Бурхенце и растреситим стројевима на широком фронту налетеле на негасну реку Тихих коју су под ватром препливале уз страховите губитке у људству и коњима. И тако су две и по немачке растројене дивизије прешле реку са укупним бројним стањем од 30.000 војника.

Најзад, писац анализира пораз Паулуса код Стаљинграда, где су Совјети уништили преко 330.000 Немаца, и налази да је томе главни узрок била немачка Врховна команда, која је сувише касно одобрила да се отпочне са пробојем из окружења. Писац нарочито истиче мишљење Паулуса, који је сматрао да би спасао до 80% својих снага да му је било одобрено благовремено извођење ове операције.

Ма да нам писац не даје ниједан пример успешног пробоја из окружења совјетских трупа, он истиче да су немачка и совјетска гледишта по питању ових операција потпуно иста. План за пробој мора бити у складу са мерама које ће предузети претпостављена команда као и суседи. Извиђачко-обавештајна служба треба да пронађе најслабија места у непријатељском распореду, погодна за извршење пробоја. Окружене снаге начелно треба поде-

лити у следеће четири групе: за пробој, јачине од једне половине до две трећине целокупних снага, укључујући све тенкове и гро артиљерије; за извођење одбране; за обезбеђење извлачења снага из окружења и резерву.

У циљу обмањивања непријатеља, у погледу правца пробоја, препоручљиво је да се привидни пробоји предузимају ван правца стварног пробоја. После кратке артиљериске припреме, или без ње, треба енергично отпочети пробој, без обзира на губитке. Нарочито пажњу треба обратити на ширење места пробоја и обезбеђење од противнапада. Резерва се може повући испред или позади артиљерије, према ситуацији. Заштитнице се свијају по мери дебушовања трупа. Авијација развија своју активност, подржавајући своје трупе и спречавајући непријатеља да доводи резерве на место пробоја.

Командовање и лични пример старешина морају бити на висини. Свака паника мора бити сузбијена. Борци треба да буду детаљно упознати са ситуацијом.

На крају чланка писац извлачи следеће закључке и поуке:

1. — Криза опкољених трупа данас се знатно умањује могућношћу снабдевања и евакуације ваздушним путем, као и увођењем моторизације која омогућава да трупе савладају велика отстојања за релативно кратко време.

2. — Одлука за извршење пробоја из окружења мора бити донета благовремено. Свако колебање и одлагање иде непријатељу у прилог, јер ће доцнији покушаји да се трупе пробију бити све тежи.

3. — Командовање над свим опкољеним трупима мора бити обједињено и то, по могућству, још пре но што опкољаване буде извршено. Ако снаге садејствују споља, треба да буду координиране заједничким планом са онима у окружењу. Старији командант преузима под команду и једне и друге снаге. Формирањем тактичких одреда за извршење пробоја повећава се еластичност у командовању и маневарска способност јединица. У сваком случају, пробој из окружења мора бити организован и плански извођен.

4. — Земљиште игра врло велику улогу при састављању плана за пробој. Избор правца пробоја је најважнија ствар и он треба да буде тактички најкраћи којим се може доћи до главних снага. Поред тога, потребно је вешто изабрати теренске ли-

није за давање отпора непријатељу, користећи се што више природним препрекама.

5. — Ситуација код непријатеља треба да буде добро позната. Јасно је да он не може бити јак на свим тачкама оствареног обруча, поготово не у почетку окружења, док је још развучен. Ова чињеница омогућава опкољеним снагама да постигну надмоћност на изабраном правцу за пробој. Зато је врло важно да се правац пробоја одржи у тајности, а сам пробој што пре изврши.

6. — При извођењу операције пробоја из окружења треба, пре свега, прикупити снаге и смањити борбену просторију на потребну меру, јер се тиме олакшава како одбрана, тако и пробој. Одбрана се изводи по начелима за одбрану на широком фронту при чему се гро снага држи у резерви. Операција пробоја има три фазе: извршење пробоја, ширење отвора са одбијањем непријатељских противнапада и експлоатација успеха, која се састоји у извлачењу својих снага. Заштитничке борбе изводе за то одређене снаге, а при крају исту улогу преузимају и оне снаге које су спречавале непријатељу да затвори продор.

7. — Позадинска служба мора бити предмет посебне пажње командовања. Још пре но што непријатељ изврши опкољавање снага, треба евакуисати све оне јединице које нису неопходно потребне. Нарочита се пажња мора поклонити евакуацији рањеника. Дотур потреба и даљу евакуацију ваздушним путем треба што пре организовати. Сав ратни материјал, за који се предвиђа да ће пасти у руке непријатељу, треба благовремено уништити.

*

У погледу искуства у борбама у окружењу, ми можемо с правом рећи да смо га довољно стекли у нашој НОБ. Наши пробоји из окружења у Трећој и Четвртој непријатељској офанзиви потврђују све закључке и поуке које нам писац даје у горњем чланку: правилан избор главног правца удара, обмањивање непријатеља, постројавање борбеног поретка за пробој, спасавање рањеника, итд., итд. Па ипак, с обзиром на велику будућност ових операција, треба им поклањати озбиљну пажњу у мирнодопској настави.

М. П.

Пуковник М. А. Соломон: РАСТУРАЊЕМ СНАГА НЕ РЕШАВА СЕ ОДБРАНА ОД АТОМСКОГ БОМБАРДОВАЊА

Писац почиње свој чланак¹⁾ констатацијом да су атомске експлозије на крају Другог светског рата и доцнији опити вршени са атомском бомбом из основа изменили дотадању општу концепцију ратовања. Уколико је, можда, тешко предвидети какве ће промене атомска оружја изазвати на самом бојишту, нема никакве сумње да је њихова појава већ довела до тога да су многа оружја, која су се појавила у последњем рату, сада већ застарела. Атомско оружје толико је различито од свих осталих, да су резултати истраживања и проналажења одбранбених средстава против њега веома мали и безначајни у односу на његове офанзивне способности. С тога се долази до општег закључка да ранија концепција ратовања мора претрпети веће промене. Ово важи како за сувоzemне опера-

ције, тако и за рат у ваздуху и на мору.

Приликом третирања проблема одбране против атомског дејства, писац напомиње да постоје и дефетистичка схватања, помоћу којих њихове присталице желе да упросте цео проблем на тај начин што би се потпуно елиминисале извесне врсте операција, као: велики поморски десанти, преношење трупа ваздушним путем, употреба амфибија, итд. Таква схватања писац назива апсурдним.

Принцип растурања трупа обично се узима као нађено решење које треба да послужи у свакој ситуацији против атомског бомбардовања. Истина је да тај принцип има извесну вредност која се не може порећи и он мора имати своје место у борбеној обуци и дејству трупа на бојишту. Међутим, растурање снага не решава проблем одбране од атомског оружја. Сем тога, „битке се не могу добити растуруним снагама“.

Напротив, принципу концентрације снага мора се придати највећа важност. Међу

¹⁾ Colonel Maddrey A. Solomon: Dispersion is »Not«the Answer, Military Review, June 1951.

класичним принципима којима су се одувек служиле војсковође у историји ратова, концентрација снага је један од оних који су претстављали основу сваког успеха. То се види и у рату у Кореји. Када год је једна од ратујућих страна имала успеха у својим операцијама, успех је имао за основу концентрацију снага. Ово је вазжило не само за офанзивне, већ и за одбранбене операције и заштиту мостобрана (пример код Фусана). Кинези су ушли у овај рат са огромним снагама, које су натерале снаге Уједињених нација на стратешко повлачење. Што је најинтересантније, они су применили принцип масовног нагомилавања снага против непријатеља који је не само располагао стокovima атомских бомби, већ и ефикасним средствима за њихово бацање, и имали су успеха, а друго је питање зашто атомска бомба није против њих употребљена.

Искуства Другог светског рата показују да се, иако растреситост борбеног поретка има предност код малих јединица, као што су вод и чета, она не може применити код великих јединица. Најбољи пример за то је савезничко искрцавање у Нормандији — јуна 1944 године. Под претпоставком да су Немци имали атомску бомбу, макар и типа Хиросиме (данас већ застарела), — са дејством од 4 кв. миље, а да су Савезници хтели да избегну густу распоред, њихове снаге би морали бити расуте од Шербура до Хавра, што би практично онемогућило извођење ове операције.

Писац се даље пита у чему лежи решење.

Да ли ће будући ратови имати изглед каквих двобоја до потпуног уништења једног од противника? С друге стране, да ли су народи у своме развоју дошли до таквог степена да не могу једни другима наметати своју вољу без опасности од сопственог уништења? Све су то питања за размишљање.

Међутим, у истраживању стратешких, тактичких и техничких мера које би се могле применити у рату када оба противника располажу атомским средствима, писац долази до закључка да постоје само следећа два решења: **срачунати ризик или имати атомску надмоћност.**

Срачунати ризик имаће велику важност у техници ратовања у атомском добу; он мора бити потпуно дефинисан и унапред добро схваћен. У сваком случају, одлука о

њему мора се донети пре почетка операције.

Срачунати ризик претставља одлуку командовања да се извесна операција предузме упркос свих неповољности, под условом да су оне прихватљиве и да је то последица свестрано процењене ситуације. Ово захтева да се чак и код највиших јединица на ратишту, као што су групе армија и армије, предвиди максимум ситуационих детаља и све могуће случајности. Неопходно је да се открије свака могућност непријатељског атомског напада и да се реално калкулишу евентуални губици. Даље, да се припреме трупе и средства за затварање бреша и да се импровизације свеукупно на најмању меру.

Што се тиче атомске надмоћности, писац је дели на две врсте: потпуну и локалну. Под потпуном надмоћношћу он подразумева случај када противник уопште нема атомских средстава или су му иста уништена. Оваква атомска надмоћност у почетку рата врло је мало вероватна и скоро неостварљива. Међутим, под локалном атомском надмоћношћу подразумева се случај када је једна од противничких страна у могућности да на датом простору употреби атомско оружје, а да то на истом простору непријатељ није у стању да учини. И једна и друга страна ће се непрестано борити и тежити да остваре такву — локалну — надмоћност, што није нимало лак проблем.

Из овог се види да је први и битни услов за њено постизање — потпуно господарење ваздушним простором. Ниједан непријатељски авион не би смео да буде у стању да надлети сопствени фронт и врши атомско бомбардовање. Поред тога, непријатељу треба да буде онемогућено и бацање атомских пројектила са земље. То ће се постићи изналажењем и разарањем места са којих непријатељ може бацати ове пројектиле, као и спречавањем грађења потребних постројења за ову сврху. Уколико се у овоме не успе дејством авијације и артиљерије, мораће се употребити ваздушнодесантне трупе, авиони без пилота, диригована зрна, партизанске акције, итд.

Важност обавештајне службе у атомском добу све више расте. Ово нарочито важи за период у коме командант процењује ситуацију и доноси одлуку да ли ће применити „срачунати ризик“ или „локалну атомску надмоћност“.

Потребно је нагласити да се не сме беквално схватити „срачунати ризик“ нити „локална атомска надмоћност“. Решење лежи баш у најпогоднијој комбинацији ова два принципа. Биће случајева када ће се извршење операција морати одложити до остварења извесног степена локалне надмоћности и обратно, некада ће се операције изводити применом срачунатог ризика.

Човек ће и даље играти првостепену улогу. То захтева да се све људство упозна са свима потребним детаљима и обимом постигнуте локалне атомске надмоћности или срачунатог ризика. Свака се операција мора најдетаљније планирати. Брзина претставља битан услов успеха. Продирање на непријатељској територију мора бити што је могуће брже, јер ће непријатељ имати велике тешкоће да употреби атомска средства против брзо покретних циљева.

Што се тиче одбране, она је веома важна, нарочито у периоду борбе за постизање локалне атомске надмоћности. У тој фази правилна процена срачунатог ризика има највећу важност. Као сигуран предзнак да ће се нешто догодити може претстављати повлачење непријатељске прве борбене линије. Стога патролирање и контакт са непријатељем морају бити веома активни. У случају да се непријатељ повлачи, наша прва борбена линија мора га у стопу следити, макар и по цену напуштања ранијег одбранбеног положаја, који ће затим заузети резерве. Резерве морају имати одређени план за извршење противакција, за сваку могућу случајност. Наро-

чито је важно да се оне не смеју задржавати више од 12 часова на истом простору. Покрете трупа треба вршити искључиво ноћу и онемогућити непријатељској обавештајној служби да одреди места резерви.

Закључујући своје излагање, писац сматра да проналазак атомске енергије претставља највећу револуцију у историји човечанства. У ратоводству атомска бомба ће имати сличан престиж који је у своје доба имао проналазак барута. Против атомске бомбе не постоји неки прост систем одбране. Ако нека земља жели да преживи атомску опасност, она мора да пронађе потребна средства за савлађивање пустоши коју би могло произвести ово најубитачније оружје које је икада измислила људска памет.

Ма да је уредник часописа „Military Review“ напоменуо да чланак претставља лично мишљење писца, с обзиром на његов ауторитет као наставника високе војне школе, као и ауторитет самог часописа, чланак је свакако близак доктрини која по тим проблемима постоји у САД. Карактеристично је да се нигде не побија вредност класичних принципа на којима је одувек базирала ратна вештина, већ се, напротив, она само потврђује. Принципу концентрације снага и маневру даје се огромна превага над такозваним принципом растурања снага. Овај последњи не решава проблем, ни у нападу, ни у одбрани, али има велики значај против дејства атомског оружја.

Љ. Х.

*Можу ли да се створи
армија која ће бити
успешна?*

Капетан Б. Лидел Харт: КАКВУ АРМИЈУ ТРЕБА ДА СТВОРИМО

У ишчекивању Трећег светског рата обично се мисли и говори о атомској и хидрогенској бомби које су већ познате по свом разорном дејству. Међутим, према мишљењу познатог енглеског војног писца Лидел Харта,¹⁾ губе се из вида остале војно-техничке и организациске новине које могу да донесу изненађења и буду пресудне за исход будућег рата.

Шта ће се десити, пита писац, ако противник са оне стране гвоздене завесе, при-

ликом своје инвазије у правцу Западне Европе или Азије, употреби неку своју новину, којој се атомска бомба неће моћи ефикасно да супротстави, или просто армију сасвим новог типа са „новом рукавицом на својој ударној песници?“ У таквом случају, сви планови засновани на уским, једностраним предвиђањима могу да се покажу скроз погрешни.

Нека нам искуство из прошлог рата послужи за поуку. У мају 1940 године Западноевропски фронт био је штићен са 140 дивизија „старог типа“, а срушио се под ударом десетак панцер-дивизија „новог типа“ које су продором направиле уски и

¹⁾ Quell' Armée allons-nous forger? Par le Capitaine Liddell-Hart, L'Armée — La Nation, Mai 1951, Bruxelles, Belgique.

дугачак коридор. Главнина Немачке армије није у томе, такорећи, ни узела учешћа. Сличан слом може поново да се деси једној од ратујућих страна ако нападач неочекивано употреби нова ратна средства.

Године 1940, Савезници су супротставили Немцима бројно надмоћније снаге. Данас је њихова ситуација знатно неповољнија, јер према себи имају бројнијег непријатеља и нема изгледа да се тај бројни однос снага измени. С друге стране, Савезници имају могућности, захваљујући огромним индустријским и техничким изворима, да пре од Совјета створе армију новог типа. Ако у томе успеју, они ће бити у стању да мањим снагама — ма колико то изгледало невероватно — потпуно парирају бројну надмоћност Совјета и њихових сателита.

Један од услова за стварање армије таквих могућности лежи у развиту и новој примени оклопних снага. Није ствар у изради неког новог типа тенка, тежег од ранијих, већ у промени целе концепције у организацији и употреби оклопних јединица. Последњих година чињени су непрекидни напори да се на тенк постави топ што већег калибра и са што већим оклопом, али, с обзиром на потребну покретљивост, која му је исто тако нужно потребна, достигла се у тежини тенка крајња граница, па ипак оклоп не штити од противтенковских топова чија зрна постају све продорнија.

Из тих разлога многи мисле да је развита оклопних јединица стигао до мртве тачке и да су оне преживеле свој век. Међутим, Лидел Харт каже баш супротно: оклопне снаге нису ни изблиза дошле до свог пуног изражаја. Панцер-дивизије са којима је Гудеријан у Другом светском рату изазвао расуло у армији „старог типа“ не носе с правом то име, исто као ни оклопне дивизије са којима су Савезници прегазили Немачку. Уствари, на око 3.200 свих возила једне „панцер“, односно оклопне дивизије, долази једва око 200 тенкова. Од 15.000 људи једне такве дивизије, тенкисти сачињавају један врло мали део. Девет десетина возила оклопне дивизије креће се на точковима а не на гусеницама, тако да су тиме везана искључиво за путеве. А познато је да је сваки јачи ваздушни напад још у почетку прошлог рата претстављао за моторизоване и оклопне колоне огромну опасност. Стални развитак авијације и њеног наоружа-

ња данас је још више повећао ову опасност.

Лидел Харт је још пре 30 година у својој публикацији „Развитак армије новог типа“ предвидео еволуцију и револуцију у примени оклопних јединица. Еволуција, као прва фаза, по његовим предвиђањима показала се у толикој мери тачна, да Гудеријан у објашњењу својих успеха додало признаје како није ништа новог додао ономе што је Лидел Харт већ предвидео. Сама та чињеница налаже да се Лидел Хартово мишљење — да ће тенкови постати на земљи партнери авијације — озбиљно узме у разматрање. За разлику од досадашњих оклопних дивизија, којима су, управо, само на челу стајале оклопне јединице, дивизије ће постати у целости оклопне, укључујући и њихову артиљерију и пешадију. Пешадија ће се кретати у оклопним транспортерима на гусеницама уместо, као досада, у отвореним камионима. Гудеријан је, како изгледа, имао намеру да крене тим путем, али су га у томе задржали конзервативни елементи у немачком војном руководству.

Већ само остварење Лидел Хартове такозване „еволутивне фазе“ изазвало је просто револуцију у прошлом рату. Слом Пољске, Западне Европе, Балкана и почетни успеси на Источној фронту показали су то довољно јасно. Тек кад се немачким оклопним јединицама супротставила слична снага, ситуација се изменила. Према томе, ако армије желе да у будућности сачувају своју снагу и избегну парализу изазвану ваздушним нападима, оне морају да нађу излаз из садашњег хорскока.

Вредност тенкова састоји се првенствено у њиховој масовној употреби при разбијању одбране. Напад, нормално, мора да буде изведен са бројно вишеструко надмоћнијим снагама од одбране. Данашња тенденција ка све тежим тенковима иде на рачун њиховог броја, што је супротно са горњим тактичким принципом. Према томе, потребно је, напротив, градити што већи број тенкова лакшег типа, савршеније конструкције, који би се нарочито одликовали савлађивањем разних препрека, самосталнијим кретањем и уопште већом покретљивошћу, што је важније од дебљине оклопа. Модерни тенк морао би да буде снабдевен радаром, радио апаратом, заштићен од дејства радиоактивних зракова и подешен за што боље ноћно кретање. Све те захтеве треба остварити, не изра-

дом тешког и непокретног тенка типа „Голијат“, већ лаког тенка типа „Давид“, са посадом од највише 3 човека. Такав тенк треба наоружати ракетним или бес-трзајним топом. На челу нападне масе тенкова треба да иду тенкови без посаде, дириговани са отстојања да би се на тај начин штедело људство. (За земље индустријски јаке то није нерешив проблем). Кроз тако направљен отвор продреће бујице тенкова до дна непријатељске одбране и омогућиће да се гоњењем непријатеља постигне пуна експлоатација успеха.

Нарочиту вредност има тенк са амфибиским својствима, ако то не иде на штету његових општих тактичких својстава.

Као што видимо, још постоје широке могућности развоја тенкова.

Споменуто је да у једној оклопној дивизији са преко 3.000 возила самих тенкова има тек око 200. Све остало су камиони, односно моторна возила, скоро искључиво на точковима, која могу да се крећу више или мање само по изграђеним путевима, те су утолико више изложена нападима из ваздуха. Даље, треба имати у виду да једна таква дивизија кретањем у ешелонима по једном путу претставља колону дугачку до 200 миља (320 км). Међутим, за извођење изненадног и одлучног удара потребно је да се на изабраном правцу концентрише што више снага за најкраће време да нас непријатељ не би предухитрио својим маневром. Кад би се чак и сва возила могла да крећу ван пу-

тева, дивизија би прикупљена на месту узимала огроман простор на коме би број тенкова био премален за извођење јаког удара. Стога је неопходно потребно да се у дивизији смањи број помоћних возила, а појача оклопни, односно ударни део. Што се тиче пешадије, која након продора тенковских јединица треба да поседне узето земљиште, њу би требало до непријатељских положаја пребацити оклопним транспортерима на гусеницама који би имали иста маневарска својства као и тенкови. Била би велика организацијска грешка ако би број тако транспортоване пешадије био већи од укупног броја посаде која је смештена у тенковима и самоходној артиљерији, јер би једна чета тако заштићене пешадије и у непосредном садејству са тенковима лакше савладала отпор непријатеља него читав батаљон који би ушао у борбу откривен и са закашњењем. Уосталом, саме потребе конкретне операције одређиваће бројно стање пешадије која се може, у случају потребе, појачавати и падобранцима. Зато уопште треба настојати да се пешадија у што већој мери пребацује авионима, као и да се моторизоване јединице за време извођења операције снабдевају искључиво ваздушним путем. У сваком случају, број неоклопних возила треба свести на најмању меру. Колоне морају бити „покретљиве као змије, а не репом везане за путеве“, завршава Лидел Харт.

Б. Л.

Потпуковник Л. Р. Мар: ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ПОЗАДИНЕ

Одмах у почетку свог чланка¹⁾ писац наглашава да армија, која предузима велики ратни поход у циљу окупирања једне земље, наилази на многобројне проблеме које мора том приликом да решава. Један од тих проблема — који није мање важан од осталих — јесте обезбеђење комуникациских линија и позадинских установа од дејства партизана.

За обезбеђење позадине потребно је предузети мере чији је значај данас још већи, јер ће у будућем рату путеви снабдевања бити знатно дужи него што су били на Западном фронту у прошлом рату.

¹⁾ Rear Area Security by Lieutenant Colonel Lloyd M. Maar, Military Review, may 1951.

Говорећи о мерама, које треба предузети, писац претходно напомиње да је зона, у којој дејствују оперативне групе, релативно мање изложена нападима партизана. Више су угрожене оне области које се налазе дубље у позадини, јер су у близини фронта концентрисане јаке снаге које ће својим распоредом обезбеђивати и путну и железничку мрежу.

Ово се најбоље потврђује искуствима немачких операција на Источном фронту, где је немачка Врховна команда била организовала специјалне органе за обезбеђење позадине који су дејствовали више или мање независно од оперативних јединица.

Све мере које треба предузети за обезбеђење позадине могу се поделити на па-

сивне и активне. Једна од важних пасивних мера јесте прикривено кретање колона. Поједини аутомобили треба да избегавају области у којима дејствују партизани. Потребно је дуж пута организовати отпорне тачке на извесном отстојању, тако да се колоне за снабдевање крећу од једне до друге тачке. Искуство показује да за време ноћи или ноћних напада треба са железничких станица уклањати возове који су натоварени муницијом и погонским материјалом. Ако се вагони не могу брзо истоварити, потребно их је разредити. Препоручује се да се ноћу возови крећу мањом брзином (не више од 17 км/ч). Целисходно је такође да се локомотива креће у средини композиције вагона тако да је заштићена од изненадне експлозије при наиласку на мине.

У циљу заштите Немци су испред натовареног воза истурали празне вагоне, или су испред локомотиве постављали специјалне уређаје, без посаде, који су служили за чишћење мина постављених на железничке шине.

Ради обезбеђења позадине, Немци су формирали специјалне јединице различите јачине. У почетку, ове су јединице биле организоване у самосталне батаљоне, а доцније, више батаљона стављено је под команду пука ради заштите већег броја позадинских установа. Код немачких јединица велики број људства био је попуњен од старијих годишта, било је чак ветерана Првог светског рата. У ове јединице долазили су и они који су на брзу руку свршили војну обуку. На челу јединица били су старији резервни или пензионисани официри. Разуме се да је овакав састав јединица негативно утицао на извршавање задатака обезбеђења позадине. Поред тога, наоружање је било различито и у недовољној мери. Доцније, услед општег недостатка наоружања, ове су јединице биле наоружане запленим руским оружјем.

Задатак јединица био је: обезбеђење комуникација, складишта и других установа. Доцније су се ови објекти развили у читаве мале градове, тако да је требало обезбеђивати не само њих, већ и станове људства и остале уређаје потребне за рад позадинских установа (електричне централе, железничке станице, аеродроме и сл.). Употреба ових јединица требало је да ослободи борбене јединице од задатака обезбеђења позадине.

Разматрајући немачку организацију сигурања позадине писац даље наводи да

су Немци предвиђали јаку ПА одбрану за обезбеђење важних железничких станица, радионица, мостова и сличних објеката. Композиције возова штићене су противавионским батеријама 20 мм на отвореним вагонима. Врло значајну улогу играла је служба ВООВ, која је била тако организована да су узбуне благовремено давале.

Говорећи о совјетском дејству на немачку позадину, писац наводи да су Руси благовремено предвидели партизански рат и да су увелико искористили пропаганду за ширење идеје партизанског рата међу становништвом. Овде писац напомиње совјетско упутство за вођење партизанског рата из 1933 године. Руси су благовремено вежбали и припремали будуће старешине партизанских јединица. Они су схватили да ће железничке линије бити главно средство за транспортовање, те су и на њих управили своја дејства, тако да су позадимачких борбених линија организовали, такорећи „други фронт“.

Руски пропагатори користили су, каже писац, сваку погрешку Немаца у њиховом опхођењу са месним становништвом. Ма да је становништво у почетку, изгледа, и било склоно да сарађује са окупатором, за време прве зиме држање се променило. Почело се са формирањем партизанских група по шумама које су нападале на мање немачке логоре, складишта, возила на путевима; дизали су у ваздух совјетска предуређања која су радила за Немце итд.

У току 1942 године партизански рат против немачке позадине ушао је у нову фазу. Извод из немачког званичног извештаја говори о појачаној активности партизана од 1 до 31 августа 1943 године. У том извештају се, поред осталог, каже да упркос употребе заштитних јединица, партизанска дејства су се повећала за 25% у односу на јуни месец. У августу 1943 године било је 1.392 напада у односу на 1.114 у јулу. Дневно је вршено по 45 рушења. За време ноћи 2/3 августа партизани су предузели, каже се у том извештају, велики програм рушења. За време две ноћи шест до седам хиљада миља железничке пруге било је прекинуто на 8.422 мести.

Ноћу 19/20 јуна 1944 године партизани су извршили велику операцију у позадимачке Централне групе армија. Ова операција извршена је дан раније него што је почела совјетска офанзива. Партизани су извршили 15.000 покушаја рушења, од којих је 10.500 случајева било извршено успешно само у току једне ноћи. Главни

напори партизана били су управљени на позадину 3 немачке тенковске армије која је у току совјетске офанзиве поднела највећи терет. Циљ партизанских напада били су комуникације, нарочито на деловима који су водили кроз шуме, у којима су се партизанске јединице могле добро прикрити. Партизани су на овим деловима постављали запрете које су натеривале немачке моторизоване колоне да се зауставе или да врше обилазак у ком су моменту биле изложене уништавајућој ватри са свих страна.

У закључку писац наводи да се из операција на Источном фронту, у погледу обезбеђења позадине, могу извући велике поуке. Он каже да се у модерном рату не

може потпуно спречити дејство партизана на позадину, чак и ако се за њену одбрану поред борбених трупа употребе и специјалне јединице. „Стога, закључује аутор, јасно је да се мора узети друго решење у погледу обезбеђења позадине. То друго решење јесте у томе да се окупиране области „активно пацифизирају“, пошто у свакој земљи под војничком окупацијом живи народ који има жарку жељу да се врати мирном и нормалном животу“. Ако се према томе народу негује пријатељство, ако му се поврати мир и обезбеде домови, рад и ред, онда су те мере најбоља гаранција за стварно обезбеђење позадине борбених јединица.

И. М.

Иван Мигунов

Потпуковник Р. Х. Кнап: ПРОБЛЕМ

СМАЊЕЊА ЉУДСТВА У ПОЗАДИНИ

Проблем смањења људства у позадини у корист повећања ефектива на фронту постао је данас у армији САД врло актуелан. Досадашње искуство показало је да је за снабдевање сваког борца који се на фронту стварно бори, било потребно да ради шест бораца позади фронта и још девет цивилних радника у дубљој позадини. Сада се сматра да је овај број и сувише велики с обзиром на предвиђања да ће САД водити будући рат са бројно јачим непријатељем. Зато се траже путеви да се бројно стање људства у позадини што више смањи, а број стварних бораца организациски повећа. У том циљу амерички потпуковник Кнап у свом чланку под горњим насловом¹⁾ третира овај проблем кроз утросак радне снаге за дотур борбених потреба од места њихове производње до фронта. Он прво врши кратко упоређење са Совјетском армијом и констатује да су дневне потребе једне америчке дивизије два до три пута веће од потреба једне совјетске дивизије. Јер, док данашња америчка дивизија, са бројним стањем од 17.000 људи, захтева дневно око 600 тона борбених потреба, дотле се совјетска дивизија од 12.500 људи подмирује са свега 200 тона. (Ако би Совјетска дивизија имала исто бројно стање као америчка, њене би потребе износиле 272 то-

не). Истина је да се један део потреба совјетске дивизије смањује употребом сточне вуче у дивизији чија се исхрана предвиђа средствима са терена, али, ипак, остаје велика разлика у снабдевању америчког и совјетског војника.

Овако велике дневне потребе једне дивизије Америчке армије дају појам о милионским количинама ратног материјала који треба свакодневно дотурати за снабдевање армија на фронту.

По америчким подацима сав тај материјал пролази кроз људске руке по 8 до 10 пута док не пређе пут од фабрике до ватреног положаја. Ако се узме за основу одређена норма, према којој један радник за један радни час може да утовари или истовари највише три тоне материјала, онда се лако може доћи до прорачуна колико је људства потребно ангажовати за правилно функционисање целокупне позадине. Зато се све оне старе теорије, по којима се сви прорачуни ратних потреба због разних непредвиђености повећавају за 10 па и за 20 процената, морају данас одбацити, јер гутају страховито много и материјала и способног људства за његов дотур. С тога, да би се проблем решио, мора се још при фабрикацији ратног материјала упоредо решавати и најпогоднији начин његовог транспорта, а нарочито брзог утовара и истовара. То се најбоље може постићи, каже писац, новим начином паковања индивидуалних пакета у велике бале тешке једну до две тоне, према типу

¹⁾ Lieutenant - Colonel Raymond H. Knapp: Save-By Palletizing, Military Review, July 1951.

камиона и врсти материјала. Свака бала има свој подножни рам на коме стоји и који служи да се бала подухвати дизалицама при утовару и истовару, као и уопште при слагању материјала по складовима. Рамови се праве од дрвета или пресованог картона и могу на фронту корисно послужити за разне потребе као и за гориво у недостатку дрвета. Најновији тип рамова тежак је само три килограма, а стаје мање од једног долара.

За десантне операције рамови могу бити подешени да служе и као саонице или тобогани, што знатно олакшава брзо искрцавање из бродова.

Оваквим паковањем материјал се при претовару и транспорту боље чува, а отклањају се и евентуалне крађе, које се при транспорту индивидуалних пакета чешће дешавају. Сем тога, бржа је и сигурнија евиденција (пребројавање бала, књижење, контрола). У погледу уштеде превозних средстава искуство показује да се досадашње време утовара и истовара смањује за 30%, што значи да се за толико повећава ефекат транспортних средстава. Ово се нарочито одражава на бродски простор. Писац наводи да неки приговарају да се крупним паковањем не могу стопостот искористити све овалне запремине бродског простора. Међутим, он каже, да ефекат бродског транспорта не треба рачунати по броју тона које се могу наједаред увозити у један брод, већ по броју тона које дотични брод може превести за једно одређено дужице време, где брзина утовара и истовара игра врло важну улогу. Исти је случај и са железницом, што је од огромног значаја с обзиром на силно оптерећење ратног саобраћаја.

Радна снага, која нас нарочито интересује, смањује се око 5 пута ако је ратни материјал крупно пакован (бале, сандуци, колета). Тако например, да се натовари један вагон потребно је 8 радних часова, ако је материјал у великим балама, а 50 радних часова ако се ради о индивидуалним пакетима. За истовар вагона потребно

је 9 радних часова у првом, а 24 у другом случају. Да се пак натовари један камион, потребно је обично 8 радних часова у првом, а 54 у другом случају, док је за истовар потребно 9, односно 54 радна часа. Сличан је однос и за све остале случајеве.

Писац даље наводи да су САД превезле за време Другог светског рата преко 21,000.000 тона ратног материјала преко-океанским транспортом који је сав могао бити пакован у велике бале. Ако узмемо да је овај материјал претовариван просечно 10 пута, то значи да је за претовар двеста и десет милиона тона, уместо механичке, непотребно трошена људска снага. Поред тога, превезено је на мања отстојања око 80,000.000 тона материјала за који се сматра да је просечно претовариван четири пута, тј. да је при томе утрошена људска снага за претовар 320.000.000 тона, што је могло бити извршено механичким путем. Колико се могло уштедети људске радне снаге новим начином паковања и употребом механичких дизалица, јасно је без икаквих даљих прорачуна. Само на овај начин уштеђена способна људска снага знатно би повећала борачке ефикасности на фронту, те се за решење овог проблема ваља упорно борити, каже писац.

Но проблем се не решава у потпуности само новим начином паковања и механиком претовара. Писац тражи да се отклоне сви недостаци и пропусти у планирању и расподели ратног материјала. Тако, на пример, свршетак Другог светског рата у Европи затекао је више америчке муниције и осталог ратног материјала на фронту него што је уопште било утрошено у целом рату. Даље, он тражи да се формирају специјалне јединице за обављање ове службе, као и да се досадашње раскошно снабдевање америчког војника сведе на практичну меру стварних војничких потреба, „ако желимо да имамо покретну и за маневар способну армију“, завршио је писац.

П. Супино

М. П.

Генералмајор П. Супино: СПРЕМА КАДРОВА МОДЕРНИХ АРМИЈА¹⁾

У спору да ли је ратоводство наука или вештина, писац овог чланка заузима треће

¹⁾ Generale di brigata Paolo Supino, Preparazione dei quadri presso gli eserciti moderni, Rivista Militare, Roma, febbraio, 1951.

гlediште: није ни наука ни вештина, - ма да у њему има елемената једне и друге, него је техника. Техника рата (не заменити је са ратном техником!) је, као свака друга техника, скуп активности предузетих у оквиру рационалног метода, прове-

реног искуства, ради постизања одређених циљева.

Ако прихватимо технику рата као негацију ратне вештине и науке о рату — наставља писац, онда ћемо приступити формирању војних кадрова рационалним и објективним путевима као што се чини за стицање техничке спреме, а не субјективним методама интуиције као што се прилази уметности, или ригорозним методама постављеним на непроменљиве односе закона и феномена као што се чини у науци. Рационални поступци у оквиру технике рата засновани су на тачном познавању средстава и њихове практичне примене у сваком конкретном случају и на сталном подешавању средстава сврси. Начела која управљају тим поступцима немају прецизност научних закона него се крећу само у границама вероватноће; у многим случајевима доћи ће врло близу извесности, али никад неће имати вредност апсолутне истине. Производ су искуства, али би на чињенице рата било погрешно применити експерименталну методологију, јер њих одређује знатан број таквих компонента које се могу оценити само субјективно, које су, дакле, израз личног гледања.

Отуда, према писцу, командовање на свима степенима значи расуђивање са незнатном применом интуиције. Али одмах затим додаје да се то расуђивање збива у изузетним околностима, нарочито у најважнијим тренуцима, па су, према томе, потребни модалитети који одговарају тим околностима. У оперативној делатности то се врши методом логичне анализе односа између даних елемената (ситуације), али се то не постиже схематички, у смислу да ће више лица донети исте одлуке у истим околностима. Ићи ће се другим путевима — брзим, инстинктивним, психичким рефлексима тамо где се на другим професионалним пољима долази до закључака несразмерно дужим менталним процесом. Ипак, и ови рефлексии поштују логичне везе. Они дају логички задовољавајуће резултате, јер су војни стручњаци навикнути да „осећају“ добра и рђава решења. Ово „тактичко осећање“ постиже се познавањем великог броја чињеница и њиховом употребом при решавању професионалних проблема. Дар брзог и правилног одлучивања непосредним, аутоматским реакцијама врло је значајан код војних руководилаца. Војни проблеми немају ничег трансценденталног, сви су у извршењу. Сва је тешкоћа у томе — цитира писац францус-

ког пуковника Алеа, да се духови тако формирају да спонтаном игром рефлекса њима постане немогућно да замисле такве поступке извршења који не одговарају начелима рата.

Квалитет и спрема кадрова има различит садржај према степену хијерархије. Код нижих кадрова мисао се готово тренутно преноси у акцију, код виших можемо говорити о брзом решавању постављених проблема. Но, акција једних и других треба да носи отисак брзог сналажења на земљишту, воље, дубоког познавања средстава и изразитог тактичког смисла. То су више резултати апликативне активности него културе која се стиче студијом.

Писац наводи потребу стручне и опште културе, али је сва његова пажња посвећена примењеној тактичкој обуци. Не треба обраћати велику пажњу на појединачне таленте, него треба извежбати широки круг старешина на високом и средњем нивоу да би били способни за колективан рад. Командант није више једини мозак који замишља и ствара, него је координатор активности сложеног штаба. У рату будућности — а то ће рећи: велики простор, велике масе ратне технике, комбинација три или најмање два вида оружане силе, тродимензионална тактика и интерконтинентална стратегија — скуп стручњака који управља усавршеним инструментима, који командује људима које не види, све ће више потискивати традиционални тип команданта. Ту се писац позива и на књигу В. Буша, начелника Института за научно истраживање и развој у САД за време прошлог рата²⁾ да би посведочио да је конвенционална војна пракса застарела. У вези с тим своди се случај на све мању меру. Уколико је рат сложенији, утолико су његови догађаји одређенији.

Али — читамо нешто ниже, не без чуђења, прогрес науке и технике умножава могућности за маневар, а маневар тражи брзе одлуке у свима приликама под тешким психолошким притиском. Брза координација мисли и дела искључује разрађене одлуке.

Генерал Супино је пошао правилним путем када је покушао да дефинише модерни рат пре но што се позабавио питањем о спреми кадрова. Али његова визија модерног рата није сасвим јасна. У почетку имамо утисак да је ратоводство рационални поступак који готово искључује интуи-

²⁾ V. Bush, Modern Arms and Free Men.

цију. Отуда и идеја да ратоводство није вештина него „техника“. Али касније видимо да се ситуације у рату решавају инстинктивним, психичким рефлексима који несумњиво спадају у област интуиције, које силогизам никако не може да обухвати. Честа позивања на Клаузевица још више потврђују овај други став. Тешко се може довести у сагласност брзи маневарски рат са Бушовим техничким ратом или са идејом да ће бити све мање случајности.

Џ. Е. Гордон: УТИЦАЈ ОБОЉЕЊА НА ИЗВОЂЕЊЕ ОПЕРАЦИЈА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ¹⁾

У чланку под горњим насловом пуковник др. Гордон као начелник одељења за превентивну медицинску службу на Европском ратишту, уноси неколико интересантних података о обољењима у току Другог светског рата.

Одмах на почетку чланка писац истиче да командовање, поред осталог, има и ту дужност да одржава здравље свога људства и да у данашње доба заједничка делатност свих служби треба да буде усмерена на спречавање обољења.

Савремена војносанитетска пракса има два основна циља — санитетско збрињавање и предузимање превентивних мера. Они се у пракси толико преплићу да се не може постављати оштра граница између превентивне и куративне медицине.

Медицинско збрињавање треба да обухвати много више од простог спасавања живота. Оно мора да поклања све већу пажњу развоју и усавршавању метода за смањење физичких дефеката после обољења или рањавања, као и скраћивање времена неспособности, јер оба ова фактора имају велики значај не само за појединце, већ и за извођење војних операција. И превентивна медицина, такође, има много шире задатке од оних које је раније имала. У програму предохране спада и спречавање болести уопште, без обзира да ли се ради о заразним или незаразним обољењима, као и предузимању исцрпних мера за ограничење трауматских или других повреда.

Ратна техника, која се пред нашим очима развија вртоглавом брзином, уноси у ратоводство нове моменте. Осећа се потреба да се у њиховом светлу поново проучи природа рата, да би се могло приступити конкретном решавању његових проблема. И поред празнина, нејасности и колебања, овај је чланак интересантан прилог за решавање постављеног питања.

Тошаг П. Т.

Команда мора добро да познаје здравствену делатност, као што и санитетско особље треба да разуме војна питања. Грешка команданта који не цени ситуацију и са санитетско-тактичког гледишта може бити исто толико штетна као и погрешна процена ватрене моћи непријатеља. Зато је потребно да команда активно суделује у здравственој делатности и да њоме руководи, а не да је она сама диктира; непосредна одговорност за бригу око болесника и рањеника спада у надлежност санитетских органа.

Класификација војних губитака

Војни губици се деле у три категорије: борбени губици, неборбене повреде и обољења.

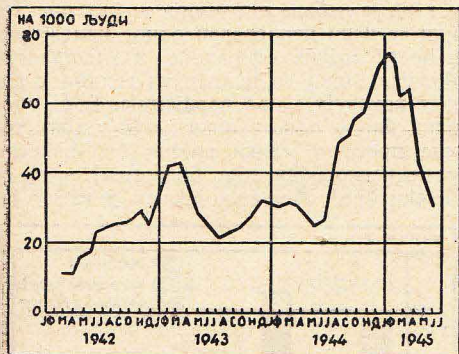
Одређивање губитака врши се на основу три демографске карактеристике (смртност, број обољења и дневни број људи ван строја).

Смртност означава број мртвих на јединицу људства и времена (јединица је обично 1.000 људи, а време од 1 године). Преглед смртности претставља дефинитивне и стварне војне губитке без обзира на узрок, време или природу и он је један од апсолутних показатеља губитака у рату.

Преглед обољења показује број лица која су упућена у болницу у односу на јединицу и људства и времена. Тумачење значаја ма којег прегледа обољења првенствено зависи од трајања неспособности у погледу физичке кондиције, од вероватних последица те болести и, коначно, од времена које је потребно за потпуно оздрављење и враћање на дужност.

¹⁾ John E. Gordon — The Strategic and Tactical Influence of Disease in World War II, Military Review, March — April, 1949, U.S.A.

Дневни преглед људства ван строја служи као најдрагоценији индекс за упознавање здравственог стања јединице. Овај преглед показује број отсутних са дужности због болести или повреда на сваких 1.000 људи у току једнога дана.

Графикон бр 1

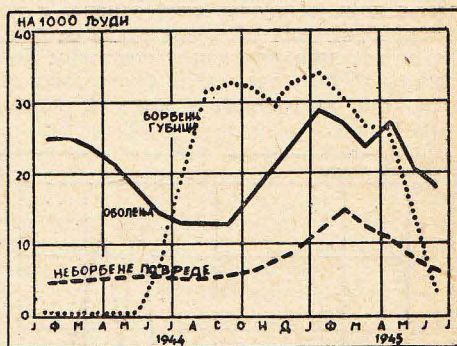
Графикон број 1 показује људство ван строја на Европском ратишту. Као што се види, у току Другог светског рата број људства ван строја високо се пењао почетком сваке године (изузев 1942) да би се у току летњих месеци спуштао на минимум. Најчешће се радило о сезонским обољењима, односно инфекцијама органа за дисање. Све до краја 1944 године — што се поклапа са почетком операција у Европи — није било знатнијих разлика, а тада се тај број попео преко предвиђене норме.

Из графика бр. 2 (у коме је овај преглед подељен у 3 компоненте) види се да је у 1945 години број људства ван строја због болести био скоро исти као и у 1944 години пре отпочињања кампање. Знатан део људства ван строја отпада на повреде ван борбе, нарочито на обољења од „рововског стопала“¹⁾, а највећа разлика постоји у борбеним губицима, јер је највећи број избачених из строја у овој кампањи био због борбених повреда.

Према томе, из тих искустава може се извући закључак да је из године у годину болест била главни узрок избацивања људства из строја. Губици од повреда ван бор-

¹⁾ „Рововско стопало“ — нарочити вид смрзавања стопала које је резултат дугог дејства хладноће и влаге у рововима.

бе обично су много мањи, тј. око 1/5 оних који настају услед болести. Избацивање људства из строја, до кога долази услед борбених губитака, подложно је променама и у потпуности зависно од природе операција. Аутор каже „неосновано је мишљење да се не могу предвидети губици у борби; у већим борбама очекивани губици могу се одредити са већом тачношћу него губици од болести и повреда“.

Графикон бр. 2

Обољења као фактор у војним операцијама

Опште је позната ствар да су обољења постала фактор мањег значаја у ратовима од почетка овог века. Тако, док је у ратовима 18 и 19 века однос смртности од различитих обољења према смртности од борбених повреда најчешће био 4 : 1, па чак понекад и 13 : 1, дотле су Американци у Првом светском рату, у свом Експедиционом корпусу у Европи постигли резултат 0,42 : 1, с тим што је однос за армију као целину још увек био 1,11 : 1. Други светски рат претставља прелом у том погледу, јер је постигнут такав напредак у погледу одржавања здравља као ни у једном рату дотада, тако да је за армију САД на Европском ратишту тај однос износио само 0,012:1. За такав успех има се захвалити у првом реду, побољшаној контроли над акутним инфекцијама, што је допринело да данас имамо уопште мањи број заразних обољења. Међутим, незаразне болести захтевају данас много већу пажњу. Графикон 3 показује како војне операције непосредно утичу на учесталост ове врсте неспособности.

Неуро-психијатриска обољења

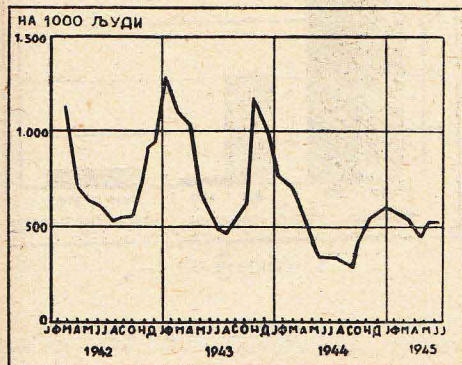
Број неуро-психијатриских обољења код људства америчких јединица (углавном ва-

прилику за упоређење промена у погледу смртности, јер су се оба рата водила на истом подручју и против истог непријатеља. У оба случаја, борбени губици су били главни узрок смртности (види гра-

је на територијама: Кине, Бурме, Индије и Југозападног Пацифика. Морбидитет у Средоземљу износио је 849 на 1.000, према 546 у Северозападној Европи, што потврђује већ раније усвојено гледиште о већој опасности од обољења у Средоземљу.

Аутор наводи да му није циљ да анализира узроке који су довели до ових резултата, иако су они у погледу извесних обољења, такви да заслужују специјалну пажњу (на пример, смртност обољења од тетануса била је мања на Европском ратишту него код трупа стационираних у САД). У том погледу постигнути су скоро невероватни резултати — један једини случај обољења и један умрли за време целог периода операција у Европи — који најбоље показује сву ефикасност активне имунизације са тетанус токсинидом. Треба нагласити да ниједан војник није напустио Америку, а да није био претходно имунизиран. Због тога се већи број обољења код трупа стационираних у САД и објашњава тетанусним инфекцијама регрута пре но што је код њих била изведена имунизација.

Ретко кад у миру епидемиолошка пракса достиже такве размере као у рату. Изванредан пример стратешког утицаја обољења на ратне операције показује епидемија пегавца која је избила 1945 године у Немачкој, када је само у марту било оболело 17.000 лица. Епидемија је била благовремено уочена, док су планови за спречавање ових обољења били израђени још 1941 године. Три године пре него што је иједан амерички војник прешао Рајну мислило се на успостављање санитетског кордона дуж Рајне. Од највећег је значаја било и то што је призната одговорност јединица за контролу и извођење превентивних мера у угроженим секторима. Захваљујући овим мерама, оболела су свега 3 америчка војна лица (од тога два лекара који су радили на контроли пегавца), док није било ниједног случаја смрти од ове опасне болести. Епидемија је била сузбијена у року од 3 месеца. Овај успех је постигнут не само због напретка у упознавању саме болести и постигнутом техничком знању, већ исто тако и због брижљивог планирања штабова, уредног снабдевања потребним средствима у довољним количинама, организације специјалне комисије САД за пегавца, итд. Овај успех је још већи ако се упореди са епидемијама из Првог светског рата (а околности се нису много разликовале)

Графикон бр. 5

фикон 6), али је смртност од обољења са другог места, које је заузимала 1918 године, отишла на треће место у Другом светском рату. Ако упоредимо непосредну смртност због борбених повреда и обољења у оба рата, онда ћемо видети да је тај однос у Првом светском рату био нешто бољи од 2:1, док је у Другом светском рату износио 91:1. Смртност од борбених губитака у Другом светском рату била је пропорционално мања због побољшаних метода медицинског збрињавања. Међутим, иако разлика у смртности од борбених повреда није тако велика између оба рата, она је огромна у односу на обољења, јер су губици те врсте 1942—1945 године у односу на раније били свега 1:14. Губици од неборбених повреда били су скоро једнаки и поред повећане опасности због веће употребе машина у рату.

Искуства са других ратишта

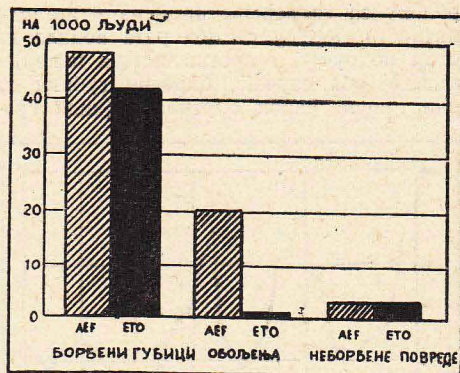
Ако упоредимо морбидитет на појединим прекоморским ратиштима са оним код трупа стационираних у САД, где је износио 653:1.000, видећемо да су четири ратишта имала боље резултате. Најмањи морбидитет — 534 на 1.000 за једну годину — био је на Северноамеричком ратишту после кога долази Европско, док је највећи забележен код трупа у Африци и на Средњем Истоку, а њему сличан био

када је у Русији било оболело више од пет милиона људи, од којих је, како се мисли, умрло два милиона, а у Србији око 1/5 становништва које је имало 150.000 смртних случајева за време од 6 месеци 1915 године.

Проблем маларије

На Југозападном Пацифику маларија је исто тако претстављала проблем стратешке важности. Иако су планови за борбу против ове заразне болести били унапред разрађени, ипак су прве године операција на овом подручју биле скопчане са великим тешкоћама у погледу транспорта. Команда фронта одредила је тонажу и извршила избор разних врста материјала за транспорт у укрсној луци, тако да јединице у почетку операције на Соломонским Отоцима и Новој Гвинеји нису имале на располагању довољну количину средстава за борбу против маларије, нити специјално обучених јединица за ову сврху. Због тога су и губици од маларије били велики. Они су у Јужном Пацифику, у августу 1943 године, износили 696 на 1.000 за годину, док је почетком године у Југозападном Пацифику тај број износио 400. Четири америчке и две аустралиске дивизије биле су неспособне за употребу преко 6 месеци, док је више од 30% свих расположивих постаља у Југозападном Пацифику било заузето оболелим од маларије. Доцније, када су биле одређене посебне јединице за преглед и контролу и достављен потребан материјал, а нарочито када је била подвучена одговорност команди за спровођење мера против маларије у јединицама, ситуација се побољшала. Морбидитет од маларије брзо је опадао у другој половини 1943 и у 1944 години, тако да је 1945 године број оболелих био мањи од 40 на 1.000 људи за годину. Значај овога проблема огледа се у томе што је 1943 године у Југозападном Пацифику изгубљено 800.000 радних дана због маларије, тј. 1/4 изгубљених радних дана услед болести. Овај проблем стратешког значаја био је решен, али тек после учињених грешака које су се могле избећи.

Писац даље закључује да наведена искуства у борби са маларијом показују да „санитетски материјал и опрема могу бити исто толико значајни као и број расположивих јединица или снабдевање основним борбеним потребама: муницијом, храном и горивом“.

Графикон бр. 6

Неборбене повреде

Из графикона 7 види се да је број људства избаченог из строја због неборбених повреда, за све четири године рата био подложен мањим променама. Из тога се види правилност јављања ове врсте војних губитака. 1944 године био је избачен из строја најмањи број људи због неборбених повреда и поред јесење кампање у Француској и знатних губитака од „ровског стопала“, док се 1945 године овај број нешто повећао.

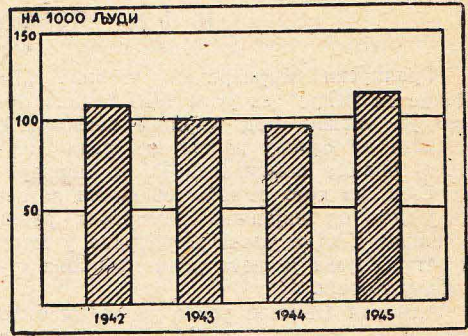
Број губитака од болести био је знатно већи него од неборбених повреда, тј. 8:1 у најнеповољнијој, односно 5:1 у најповољнијој години. Међутим, ако се та разлика посматра са гледишта „избачених из строја“, онда она долази до мањег изражаја, пошто је време неспособности за повреде дуже него за болести (види графиконе 2 и 4). Ако упоредимо морбидитет од неборбених повреда на различитим бојиштима, видећемо да су разлике мање изражене него код обољења (графикон 3). Али, уопште узевши, губици од неборбених повреда чеши су на бојиштима него у САД (јер ни на једном ратишту није постигнут просечан однос од 75 на 1.000 као у САД). Ту су се очевидно испољили утицаји животних услова и околине, тако да је, на пример, подручје Аљаске имало највећи број неборбених повреда (са једном од најмањих цифара за обољења); док је подручје Кина—Бурма и Индија, са цифром од 929 на 1.000 за обољења, имало размер 95 на 1.000 за неборбене повреде. Веома је важно да се број оваквих губитака може смањити предузи-

мањем превентивних мера. Саобраћајне несреће и „рововско стопало“ имају највећи значај код неборбених повреда.

„Рововско стопало“ је било један од стратeгских проблема превентивне медицине на ратишту у Европи, нарочито у Италији и Белгији. То, свакако, долази због извођења операција у влажним и хладним климатским пределима, при чему, поред временских услова, одеће, обуће и стања земљишта, начин руковођења јединицама има одлучујући значај. Да је то тачно види се и по томе што су поједине јединице претрпеле знатно мање губитке него суседне јединице, које су оперисале под сличним околностима. Од свих јединица највише су биле погођене стрелачке (90% од свих обољења). Само у току једне недеље у новембру 1944 године појавило се 3.000 случајева обољења од „рововског стопала“ у једној армији, док су у следећим месецима све борбене јединице у Европи њиме биле захваћене у мањој или већој мери. Значај овог обољења може се уочити ако се има у виду да би губитак од 15.000 људи оболелих од „рововског стопала“ одговарао губитку четири ефективне дивизије, пошто једна дивизија стварно има свега 4.000 бораца, иако њено бројно стање износи око 15.000 људи. Број обољења зависио је и од тога да ли су јединице биле у нападу, одбрани, на одмору, итд.

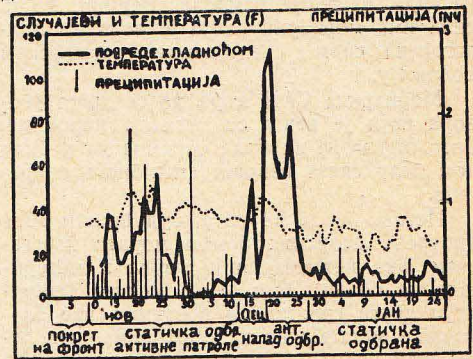
Иако епидемиолошка анализа узрока и последица показује да се мењају узроци ових обољења, ипак је предузимање заштитних мера очевидно од користи (види графикон 8). У току Другог светског рата санитарска служба Америчке армије имала је три пута да решава проблем „рововског стопала“ и свакипут су губици били изнад очекиваних. Приликом инвазије Јапана појавио би се овај проблем и по четврти пут (пошто су остале околности биле сличне оним у Италији и Северозападној Европи) да нису биле изведене боље припреме. У том циљу предузете су мере за побољшање одеће и снабдевања, индивидуалне војничке обуке, итд.

Задатак санитарске службе у решавању оваквих проблема много је шири од простог збрињавања рањеника и болесника, јер су многи од тих проблема предмет превентивне медицине, без обзира да ли се ради о групним или индивидуалним проблемима. На крају, писац каже да основни принцип у смањењу штетних утицаја обољења на ратне операције лежи у

Графикон бр. 7

мерама предохране којима се чувају људи исто тако као и машине.

Графикон бр. 8

Из предњег излагања можемо извући следеће закључке:

1. — Да је значај заразних обољења знатно мањи него што је био раније, али да је утолико више порастао значај незаразних обољења, ратних психо-неуроза (до 25% од свих обољења у Америчкој армији 1944 године), „рововског стопала“, саобраћајних несрећа, итд.

2. — Да се губици од болести и неборбених повреда, као две важне категорије борбених губитака уопште, могу знатно смањити целисходним мерама предохране.

3. — Да медицинско збрињавање рањеника и болесника, као један од фактора морално-политичког значаја, није више само ствар санитарске службе, јер санитарска служба може располагати најбољим кадровима и опремом, а да одговарајући резултати ипак изостану ако не постоји присна сарадња са одговарајућим командама и штабовима.

др. Ђ. Д.

Милош др. Ђорђе Драговић

И. Л. Ц.: ПОМОРСКА ПОЛИТИКА САД

Француски морнарички часопис „La Revue Maritime“ за јули 1950 године донео је чланак под горњим насловом¹⁾, написан на основу изјаве адмирала Шермана, бившег команданта Ратне морнарице САД, из које се виде званични погледи једног од највиших поморских руководиоца САД о улози морнарице у миру и рату. Изјава је дата уочи избијања сукоба у Кореји.

Адмирал Шерман рекао је да би било погрешно сматрати да САД не треба да имају моћну ратну морнарицу, пошто је њихов једини могући непријатељ другостепена поморска сила. Међутим, губи се из вида, рекао је адмирал Шерман, да та сила има морнарицу која је потпуно прилагођена свом специјалном географском положају.

Морнарица САД мора да се држи уговора који је вежу са осталим народима. Зато она мора да буде спремна да у било ком делу света изврши амфибиске операције.

Истина је да ће се у будућности због употребе атомских бомби морати избегавати јаке концентрације трупа и материјала на обали. Зато ће се морати применити друга средства и поступци, као заузимање мостобрана падобранцима, извођење једновременог напада са мора и из ваздуха итд. Стога је морнарица данас потребна исто тако као и некада, према су авиони заменили стражарске бродове.

Сада су морнарице у пуном развоју. Концепција морнарице, која произилази из елемента море, остаје непромењена. Не мењају се ни традиције морнарице, ма да су бродови и наоружање у сталној промени.

Послератно доба увек прати период штедње и ова психоза изазива мишљење да је морнарица непотребна. Та психоза штедње натерала нас је да после Првог светског рата бацимо у старо гвожђе 7 нових линиских бродова и 4 крсташа. У току Другог светског рата морали смо да саградимо, наоружамо и пошаљемо у борбу читаве флоте површинских бродова и амфибиских средстава, и то у много већем броју но што смо то икада претпостављали. Авион, подморница, дириговано зр-

но и атомска бомба, — за које се говорило да претстављају свршетак великих морнарица — повећаће потребе морнарице и појачаће развој ратних бродова.

Морнарица САД изишла је из Другог светског рата са снажном флотом носача авиона и ова класа бродова заменила је некадањи линиски брод, који данас претставља брод за противавионску подршку и покретну батерију за борбу испред обале.

Морамо да створимо нашу будућу морнарицу на основу лекција из прошлости и наших будућих потреба. Морамо предузети све могуће мере како би наша морнарица могла и по трећи пут да сломи непријатељски подморнички рат, којим би покушао да нам спречи употребу мора. Истовремено, морамо бити спремни да онемогућимо интервенцију непријатељске авијације над морем. Зато, наш двоструки задатак: противподморнички и противавионски мора ићи све до уништења непријатељских снага у њиховим базама.

Одмах после Првог светског рата сматрало се да ће будућност авиона, као и обична употреба средстава за обалску одбрану онемогућити велике десантне операције. Па ипак је та иста генерација имала прилике да доживи највећу десантну операцију у историји. Без обзира на сва нова оружја, ми смо успели да транспортујемо велике армије на далека отстојања и да их искрцамо на непријатељским обалама при чему су им наши бродови пружали директну подршку све док је то било потребно.

У будућности биће друкчије десантне операције. Оне ће бити једновремено и ваздушне и амфибиске. Било како било, морамо увек ићи напред и тражити нове снаге, задржавајући од старог само оно што је корисно.

Наша земља има ту срећу да је заиста поморска земља. Докле год ми имамо контролу мора, не можемо бити нападнути, изузев ваздушним оружјем. Напротив, ми можемо напасти било који циљ у границама домета авиона и других оружја која носе наши бродови.

Океани, који нас бране од наших непријатеља, нису само бедеми за Америку, већ уједно и путеви по којима можемо да упућујемо и снабдевамо наше комбиноване снаге.

¹⁾ I. L. C.: La Politique navale américaine, La Revue Maritime, juillet 1950, Paris.

За нашу безбедност битна је могућност контроле мора и ваздушних путева над морем. Наши напори морају бити упућени да спрече једној непријатељској сили да овлада Европом, Азијом и Африком и да угрози нашу безбедност.

Наш једини будући непријатељ је једна копнена сила. Наш задатак у рату са таквом силом биће да задржимо непријатеља на његовој територији и да обезбедимо оне поморске комуникације које су нам потребне.

Амфибиске операције играће и у будуће важну улогу. Тактика и техника ће се мењати и усавршавати. Атомско наоружање извршиће коренити утицај на те операције, али то неће изменити основну потребу рата, тј. да се људи и материјал транспортују на прекоморска ратишта.

Будућност атомске бомбе сигурно ће повећати потребу за удаљеним базама, а то ће довести до повећања амфибиских снага и до усавршавања начина њихове употребе.

Поред здружених одреда састављених од брзих носача авиона и амфибиских средстава, мора у модерним флотама да буде и један „Противподморнички здружени одред“, чији ће главни задатак бити заштита конвоја трупа и материјала.

Факат да будући непријатељ има јаче подморничке снаге него САД, тражи — не једнаки број подморница — већ веома ефикасну противподморничку одбрану.

Ове противподморничке снаге морају да буду тако организоване да нам омогуће да нападамо подморнице свим средствима, не само у америчким водама и на пучини, већ и у територијалним водама непријатеља, па чак и у његовим властитим базама. Наши „Противподморнички здружени одреди“ не смеју да се састоје само од брзих носача авиона, који оперишу у тесној вези са бродовима, већ и од подморница — носача диригованих оруђа, која ће гађати непријатељске базе. Они треба да имају и јединице за препаде у

циљу уништења ових база. Потребне су, такође, групе ловаца подморница, површинских бродова, авиона и дирижабла и специјалне обалне снаге за одбрану наших лука од непријатељских подморница — бацача диригованих пројектила. . .

Ми немамо потребе да копирамо непријатељску флоту „класу за класу“, „јер наша основна улога не лежи у одбијању једне инвазије, већ, напротив, у подршци прекоморских операција“.

Адмирал Шерман закључио је свој експозе следећим речима:

„Ја често пута жалим што америчко јавно мишљење није тако убеђено у мирољубиви утицај који врши наша морнарица, као што су то народи Европе. Носачи авиона, крстарце и разарачи, као и морнарички стрелци који су деловали на Средоземљу у току последње три године, били су битни чиниоци у одржавању мира и стабилности у овом делу света. Средоземни народи познају и цене нашу поморску снагу, док ју многи између нас игноришу“.

*

Доносећи приказ експозеа адмирала Шермана о задацима ратне морнарице САД у миру и рату, сматрамо за потребно да нашим читаоцима, ради бољег разумевања, напоменемо, да је експозе адмирала Шермана имао за циљ да образложи потребу постојања моћне флоте САД. У доба када је тај експозе одржан, тј. уочи избијања рата у Кореји, сматрало се у руководећим војним круговима САД да изградња оружане силе треба првенствено да се оријентише на изградњу моћног ратног ваздухопловства, а у оквиру ратне морнарице да приоритет треба дати морнаричкој авијацији. (Тако је, например, при додељивању допунских кредита маја 1950 године додељено за морнаричку авијацију 100, а за флоту свега 50 милиона долара).

С. П.

Kapetan fregate Srdan Prica